

Magyar Református Nevelés

református pedagógiai szaklap

VI. évf.
1. szám
2005. február

A TARTALOMBÓL:

A keresztyén
pedagógus sajátosságai

A magyar református
iskolarendszer helye a
magyar közoktatásban

Természettudósok
vallomásai

Az új történelem
érettségi

Diákok a
népszavazásról

Csokonai Csurgón

A magyar református
nevelés 475. tanévében

Címlap: A Kolozsvári testvérek Szent György szobra

Több olvasónk kérte, hogy lapunkban tömör leírásban foglaljuk össze az egyes cikkeket.

A keresztyén pedagógus sajátosságai

Papp Csabáné nyugalmazott középiskolai tanár előadása szerint a keresztyén pedagógus alapjában véve abban különbözik más pedagógustól, hogy szakmai tudása mellett – mivel keresztyén mivolta senkit sem ment fel a szakmai követelmények teljesítése alól – egész mentalitását és pedagógiai tevékenységét a Krisztustól nyert szeretet hatja át és táplálja folyamatosan, s ez teszi őt örvendező életű emberré. Ebben a krisztusi szeretetben foglaltatik a *többlet*. Munkáját Istentől való küldetésnek és szolgálatnak tekinti, s ezért Istentől elrendelt helyén akar szolgálni.

A magyar református iskolarendszer helye a magyar közoktatásban

„A ma működő, közel 150 református közoktatási intézmény nem egészen 14 %-a a második világháború után államosított 1060 református iskolának.” Hoppál Péter pécsi főigazgató beszéde 2004. decemberben az Oktatási Minisztérium előtti tiltakozáson hangzott el. *Tény, hogy a költségvetési vita végére az egyházi iskolák finanszírozásával kapcsolatos tervezetek sokat finomodtak, de az önkormányzati iskolák megkülönböztetése a normatív finanszírozásban is teret nyert.*

Hű, de finom itt...

Bödecs Pál lelkipásztor a Magyar Köztársaság 2003. évi költségvetésének végrehajtásáról szóló törvény szövege alapján bizonyítja az egyházi iskolák túlf finanszírozásáról szóló vélemények tarthatatlanságát.

Az új típusú történelem érettségi

Pál Judit középiskolai tanár bemutatja az új történelem érettségi témaköreit, utal a vizsgán értékelt tudás új értelmezésére, a vizsga újszerű értékelési eljárásaira. Az elemzés leíró jellegű, a szaktanári munka hangsúlyváltoztatásaira felhívja a figyelmet.

„... És mindenki vallja: Csokonai él!”

Csokonai Csurgón töltött hónapjainak emléke meghatározó a nevét viselő csurgói iskola számára. A hagyományőrzésről, Csokonai emlékének ápolásáról szól Szabó Sándor iskolaigazgató cikke. *„Harag nélkül örömben tanított ő, tanultak a tanítványok.”*

Mit tudok és mit gondolok a határon túli magyarokról?

„Nem pofonütni, hanem megsimogatni kellett volna az arcukat.” Református középiskolás diákokat kérdeztünk a december 5-i népszavazás után. Véleményük egységesebb, mint a felnőtt lakosságé. Öt tanuló válaszából idézünk, a politikai elitet kritizáló részeket tudatosan kihagytuk a feleletekből.

Természettudósok vallomásai

Bognár Z. Józsefné szemelvényeket válogat a középkortól napjainkig. A tudománytörténet 25 alakjának gondolata hitről és tudományról, küldetésről: ami a tananyagból kimaradt. Lelkészeknek, tanároknak egyaránt ajánljuk.

A Református Pedagógiai Intézet és a Magyar Református Nevelés Felelősség a nemzeti jövőért szakmai műhely létrehozását kezdeményezi.

Az Éves fórum helye:

Református Pedagógiai Intézet (1046 Budapest, Abonyi u. 21.)

Ideje: 2005. április 29. 10.00 - 15.30

Tervezett napirend:

- Nyitóáhitat.

- Előadások, melyek tervezett témái:

A.) Szyeppei népek, magyar kapcsolatok a VI-XII. században – Bihari Gábor

B.) Bethlen Gábor nemzetpolitikája - Dr. Szabó Péter

- Mozgástér: eszmecsere, a lehetőségek felmérése, a kapcsolattartás fórumai

- A Magyar Református Nevelés publikációs lehetőségei

Jelentkezési határidő: 2005. április 25., a Református Pedagógiai Intézetben, Moncz Anikónál.

Tel: 06- 1- 351-9842.

A magyar református iskolarendszer helye a magyar közoktatásban

Hoppál Péter

Tisztelt Egybegyűltekt!

Bizonyára Önök közül többen is átélték azt a helyzetet, amikor hazánktól egyre távolodva, idegen országokban az utca emberével szóba elegyedve felfedjük magunkról, hogy Magyarországról érkezünk. A hazánktól való távolság és a beszélgetőpartner iskolázottsági szintje függvényében ilyenkor többféle reakcióban lehet részünk. Az esetek nagy százalékában, idősebb emberek mosolyogva bólogatnak, és Puskás Ferenc nevét próbálják artikulálni. Szerencsésebb esetben a Tungsram lámpaizzó, majd lassan Bartók Béla neve is előkerül. Ha még többet akar valaki elismerőleg szólni országunkról, akkor az 1956-os magyar kiállást is felidézi. A leginkább szívet melengető érzés azonban a szellemi, kulturális, művészeti értékeink, azaz a magyar szellemi potenciál elismerése.

Mit tett, és mit tesz a Magyarországi Református Egyház a híres magyar szellemi potenciál kiaknázása, erősítése terén? Részt vállal-e és fontos, meghatározó erőként hat-e a magyar református iskolarendszer a nemzet stratégiai jövőformáló ágazatában, a közoktatásban, vagy csak belterjes, úri huncutság a református iskolaügy?

Ezeknek a kérdéseknek a tisztázására kevés a rendelkezésemre álló idő. Engedjék meg azonban, hogy eltökéltégünket és történelmi küldetésünket néhány villanóképben felvázoljam, s a legfrissebb statisztikai adatok tükrében rövid bepillantást nyújtsak a református

iskolarendszer múltjáról és jelenéről.

A 16. és 17. század három részre szakadt Magyarországon a reformáció hatására, nyugati mintára létrejött református kollégiumok és azok partikulái nem csupán oktatási intézmények, hanem a nemzet megmaradásának bástyái voltak. A 16. század második felében a Magyarországon működő 168 latin iskolából 134 protestáns volt. Ki ne tudná, hogy az oktatás európai híru, forradalmi megújító, Apáczai Csere János, Comenius, később Bod Péter, majd Németh László, Karácsony Sándor és mások ezeknek a református kollégiumoknak a tanulói, tanárai voltak. Maig ható, a református iskolarendszeren messze túlmutató értékek gyökerei a közel fél évezredes kollégiumaink, Mezőtúr, Sárospatak, Pápa, Debrecen falai közül indultak ki. Az ellenreformáció idején, majd az évszázadok viharaiiban megtépázott, de mindig talpra álló

református iskolák adták például a Magyar Tudományos Akadémia tagjainak nagy részét a 19. században, s adtak a hazának papokat, költőket, írókat, tudósokat és öntudatos parasztokat, hadvezért és miniszterelnököt.

A trianoni békediktátum számos óvodát, 12 gimnáziumot és több mint 600 elemi iskolát kényszerített a határainkon kívülre. A legnagyobb érvágást azonban a kommunista diktatúra 1948-52-es államosítása jelentette. Az évszázadok során kiérlelt struktúrában, magas színvonalon oktató-nevelő református iskolákat kitepték az egyház óvó öléből, megtiptorták és megalázták. Tanárait, diákjait és taneszközeit módszeresen összekeverték más iskolákéival, hogy még a régi iskola szellemisége se kapjon esélyt az új Magyarországon. A több mint 1000 református közoktatási intézményből egyetlen egy maradt meg, a Debreceni Református Kollégium Gimnáziuma,

Úrasztali edények a Farkas utcai Templomban

mely évtizedekig gettóba zárva őrizte a református iskolarendszer csíráját, hogy onnan 1990-ben újra kihajthasson, s a bibliai magvető példázatához híven teremhessen harminc-, hatvan-, sőt százannyit.

A rendszerváltás adta törvényi keretek között, az egyházi iskolázatáshoz való alkotmányos alapjog talaján állva, nemzetközi szerződésekkel és alkotmánybírósi határozatokkal támogatva az elmúlt 14 évben a tetszhalott állapotából újjáéledt református iskolarendszer az idei tanévben a magyar egyházi közoktatás 30 %-át adja. A ma működő, közel 150 református közoktatási intézmény nem egészen 14 %-a a második világháború után államosított 1060 református iskolának. A 2001-es népszámlálási adatok és a működő református iskolák kihasználtsága jól mutatja, hogy messze a társadalmi igény alatti számban működnek egyházi közoktatási intézmények.

Igaz, hogy durva, koncepciózus támadásként, saját adataira hivatkozva ennek épp az ellenkezőjét állítja a közelmúltban a „legkedveltebb napilapban” megjelent írás. A szociológus szerző a Rákosi-Kádár időszakot tekinti jó példának, amikor a kevés számú egyházi iskolának még volt színvonala, és azokra még volt igény is. (Országosan kilenc iskoláról beszél.) Ez a szemlélet sajnos egybecseng az oktatási kormányzat elmúlt két éves ténykedésével.

Megengedhetetlennek tartjuk, hogy a népszámlálási adatok relativizálásával, súlyos alkotmány-sértő, nemzetközi egyezményeket semmibe vevő,

diszkriminatív intézkedésekkel támogatást akarnak elvonni az egyházi közoktatástól. Szomorú, hogy a kormány mindezt a magyar közvélemény tudatos félretájékoztatásával teszi. Hiszen a számítás, ami szerint a miniszter csupán az önkormányzati iskoláknak az egyháziakkal szembeni eddigi hátrányos finanszírozását kívánja ellensúlyozni, szándékos csúsztatás. A valóságban az egyházi iskolák kevesebb támogatást kapnak az önkormányzati szektornál. *(Ugyanis a sokat hivatkozott táblázat adatai úgy jöbettek ki, hogy az egyházi közoktatásban résztvevők után járó állami támogatás összegét elosztották a rendszerben foglalkoztatott diákok számával. Ez az összeg természetesen magasabb az önkormányzati átlagnál, hiszen az egyházi közoktatásban arányait tekintve több a középfokú, azaz magasabb normatívával működő intézmény, amelyekhez ráadásul legtöbb esetben internátus is társul újabb normatívával. Az összehasonlítás alapja tehát jogi és*

pénzügyi nonszensz.) Csak az egyházi közoktatás elleni tudatos hangulatkelésnek tekinthető. Ilyenekből lesznek a templom- és sírgyalázások, így jutnak el a megtévesztett és hiszterizált emberek a templomégetésig - lásd a műemlék Miskolci Református Deszkatemplom esetét. Ez a kormány kommunikációjának nagy-nagy társadalmi veszélye.

A református közoktatásban dolgozó pedagógusok, technikai dolgozók és szülői szervezetek nevében arra kérem Magyar Bálint oktatási minisztert, változtassa meg döntését! Vonja be a további egyeztetésbe az érintett szervezetek vezetőit! Célként csupán annyit kérünk, hogy ne másodrendű, megkülönböztetett, megtűrt szereplői legyünk a magyar közoktatásnak, hanem jogainknak megfelelően, az állami-önkormányzati finanszírozással azonos feltételekkel működhesünk. Nem kérünk többet, csak ami megillet bennünket. És egy kis jóakaratot.

Advent idején, a karácsonyhoz közeledve az a reménységünk, hogy a betlehemi pusztán a pásztoroknak megjelenő angyali sereg éneke sajátunkká válhat 2004 karácsonyán is: „Dicsőség a magasságban Istennek, és e földön békeség a jóakarató embereknek.” Ezt a jóakaratot kívánom mindenkinek, így legyen Istent dicsőítő, békés karácsonya minden jóakarató embernek Magyarországon és szerte a világon!
Áldás, békeség!

Elhangzott Budapesten, 2004. december 14-én az egyházi iskolák pártolóiinak Szalay utcai (Oktatási Minisztérium előtti) tiltakozó gyűlésén.

Nemesi címer a templomban. Eredetileg halotti jelentés volt.

Hű, de finom itt...

Bödecs Pál

Hű, de finom lehetett a [Humanissime] címlapfotóján látható – egyébként hupikék törpikének öltöztetett – elsőéves diák számára az a gyanúsán csillogó massa, amellyel végzős diáktársa kínálta meg a szecskaavató próbatételek egyikén. Mégis mosolyognak, nem kényszerből, sem nem gúnyosan, hanem felszabadult örömmel. Hiszen ez csak játék, s milyen jó lesz majd emlékezni a beavatás megpróbáltatásaira, ha valamenynyien túl lesznek rajta.

Bárcsak ilyen jó játék lenne minden nap, amit az iskolában tölthetünk. Nem könnyű, de nem is unalmas, fegyelmezettséget kívánó, de mégis vidám, embert próbáló, de szép emlékekkel megajándékozó, hogy az érettségit követően majd ezt mondhassa minden öregdiák: hű, de finom volt itt.

Ehhez az ilyen szecskaavatóhoz hasonló megpróbáltatások is kellenek, ezek a próbatételek kovácsolják össze az abban résztvevőket. Bizonyára nem csak a diákokkal van ez így, hanem a felnőttekkel is. Ha közös erővel kell szembenéznünk egy nehézséggel, akkor annak nem várt áldásai lehetnek.

A kolozsvári Farkas utcai templom udvari nézete

Úgy tűnik, hogy ezekben a hónapokban ránk ilyen áldások várnak, mert minden korábbinál nagyobb szükségünk lesz az összefogásra. Erre kell, hogy indítsanak minket azok a hírek, amelyeket országunk vezetőitől hallunk. Azt üzenik, hogy túlságosan magas az egyházi iskoláknak fizetett támogatás, és az egyenlőség, meg az igazságosság nevében csökkenteni kell azt.

Magyar Bálint oktatási miniszter október 25-én kiadott közleményében azt állította, hogy – „kevesebb támogatást kap egy önkormányzati iskolába járó diák,

mint egy egyházi intézményben tanuló”. Ugyanezt az állítást később a miniszterelnök is megismételte a parlamentben.

A kibontakozó vitában sokféle számot idéztek, amelyek az egyszerű halandók számára ellenőrizhetetlenek. Van itt azonban egy különösen is érdekes adat, amelyet véletlenül éppen október 25-én este fogadott el az országgyűlés, többek között dr. Magyar Bálint szavazatával is: a Magyar Köztársaság 2003. évi költségvetésének végrehajtásáról szóló törvényben. Ennek 11 §-ában szerepel, hogy az egyházi közokta-

2004. évi C. törvény a Magyar Köztársaság 2003. évi költségvetésének végrehajtásáról

„11. § Az egyházi közoktatási intézményfenntartókat 1408,9 millió forint egyszeri – a 2003. évi önkormányzati közoktatási támogatást kompenzáló – közoktatási kiegészítő támogatás illeti meg a Magyar Köztársaság 2004. évi költségvetéséről és az államháztartás hároméves kereteiről szóló 2003. évi CXVI. törvény 1. számú melléklet, XX. Oktatási Minisztérium fejezet, 11. Fejezeti kezelésű előirányzatok cím, 2. Normatív finanszírozás alcím, 3. Humánszolgáltatás és kiegészítő támogatás jogcím-csoport, 2. Egyházi és kisebbségi közoktatási intézmények kiegészítő támogatása jogcím előirányzata terhére 2004 decemberében.”

tási intézményfenntartókat 1408,9 millió forint egyszeri – a 2003. évi önkormányzati közoktatási támogatást kompenzáló – közoktatási kiegészítő támogatás illeti meg. Azaz 2003-ban összességében 1,4 milliárd Ft-tal kevesebbet kaptak az egyházi iskolák, mint amennyit önkormányzati iskolaként kaptak volna. A törvény szerint ezt a különbséget kell kiegyenlíteni (kompenzálni), s ehhez a pénzhez 2004. december 31-ig juthatnak hozzá az iskolafenntartók.

Ennek tükrében talán nem túlzás, ha érthetetlennek tartjuk, hogy azok a politikusok akarják nekünk elmagyarázni, hogy az egyenlőség nevében kevesebb állami normatíva jár az egyháziaknak az eddigieknél, akik néhány hete éppen azt szavazták meg, hogy az „eddigiek” már 2003-ban is 1408,9 millió forinttal múlták alul az önkormányzati iskolák támogatását. Ők ott nem tiltakoztak a törvény szövege ellen, sem nem vonták felelősségre helytelen számítások miatt a pénzügyminisztérium szakembereit, de most mégis azt állítják, hogy az igazságosság nevében tovább kell csökkenteni az egyházi normatívákat, amelyek 2006-ban – majd egyszer – nyilván még inkább kompenzálásra fognak szorulni.

Miért történik velünk akkor mindez? Igaza lenne a Református Egyház Zsi-

nata kommunikációs szolgálatának, amely közleményében kijelenti: „A fentiekből egyértelműen kiderül, hogy Magyar Bálint állítása, miszerint – »kevesebb támogatást kap egy önkormányzati iskolába járó diák, mint egy egyházi intézményben tanuló« – minden valóság alapot nélkülöz. Sajnálattal tapasztaljuk, hogy a miniszter úr nyilatkozata megosztást és félelmet igyekszik kelteni, nem konfliktust kezel, hanem eddig nem létező konfliktusokat próbál gerjeszteni az egyházi és az önkormányzati intézmények között?»

Vajon igaza lenne Dr. Szabó Istvánnak a Dunamelléki Református Egyházkerület püspökének, aki az október 31-i ökumenikus istentisz-

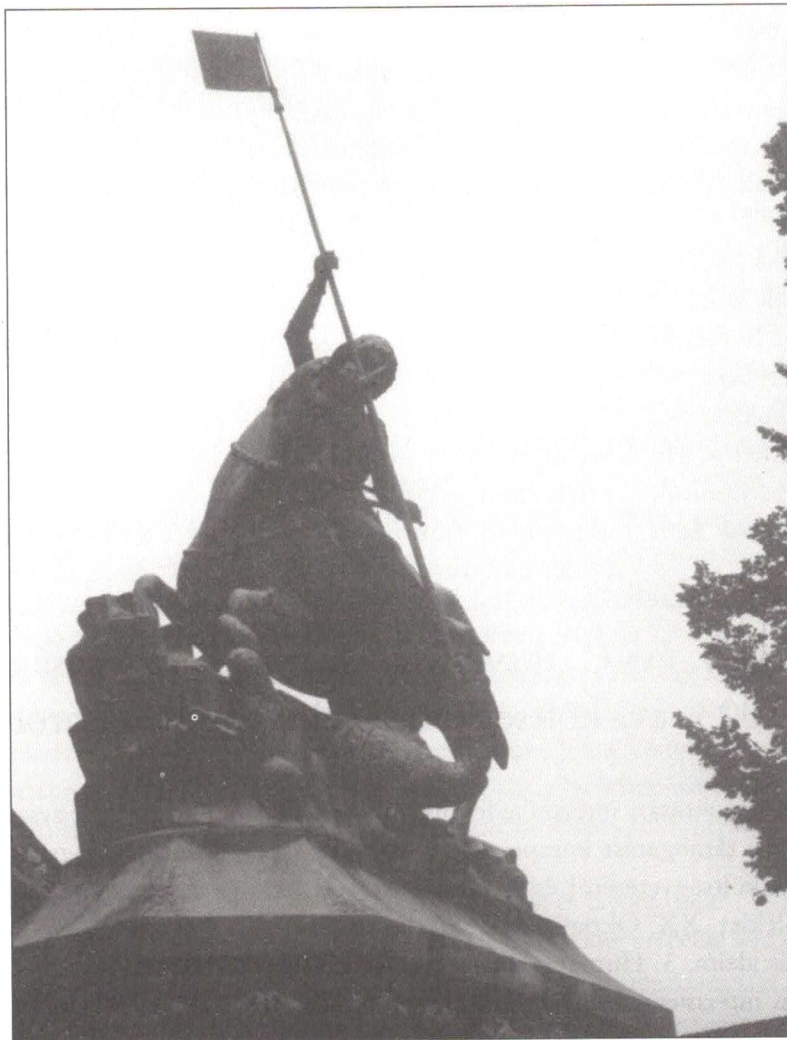
teleten a keresztyén családok hátrányos megkülönböztetéséről (...) beszélt?

Igaza lenne Veres András püspöknek, a Magyar Katolikus Püspöki Kar titkárának, amikor kijelentette, hogy a kormány tervezett intézkedéseivel nemcsak hazai, de állami megállapodásokat is sért, és: „Amikor az egyházi intézmények támogatásának megvonásával a kormány ellehetetleníti az egyházi iskolák és más egyházi intézmények működését, esetleg intézményei bezárására kényszerítve az egyházakat, ezzel az állampolgárok szabad intézményválasztásának lehetőségét és az egyenlő bánásmódhoz való alkotmányos jogát is korlátozza. Mindezek miatt a Katolikus Egy-

ház – a költségvetési törvény jelen formájában történő elfogadása esetén – az Alkotmánybírósághoz fordul?”

Súlyos és kemény szavak ezek, de minket nem kell, hogy megrémítsenek. Egyrészt az igazságtalan támadások megerősíthetnek, és összefogásra serkenthetnek minket, másrészt azt is tudjuk, hogy nem eszik a kását olyan forrón, ahogy azt főzik. Majd jól megfűjjük és azt mondjuk mi is: „Hű, de finom...!”

Megjelent a Humanissime (A Kiskunhalasi Református Kollégium Szilády Áron Gimnáziuma lapjának) 2004. őszi számában.

Szent György megöli a sárkányt – szobor a Farkas utcában

A keresztyén pedagógus sajátosságai

Papp Csabáné

*„Én csak kis fatornyú templom vagyok
Nem csúcsíves dóm, égbeszökekenő,
A szellemóriások fénye rám ragyog,
De szikra szunnyad bennem is: Erő.”*

Reményik Sándor: Templomok

A mikor kézhez kaptam megtisztelő felkérésüket a címben jelzett előadás megtartására, a körülményeket és a feladatot mérlegelve csupán arra vállalkozhattam, hogy közel három és fél évtizedes tanári gyakorlatomból a témához fűzhető néhány tapasztalatomat megosszam Önökkel. Úgy vélem, csak azokra a jellemző vonásokra kell szorítkoznom, amelyek a keresztyén pedagógust jellegében megkülönböztetik más pedagógusoktól, tehát arról a többletről kell szólnom, amely a keresztyén értékrend mentén az iskolában érvényre juthat a hitben élő pedagógusok áldásos munkájának eredményeképpen.

Iskolai tanulmányi éveim során számos kiváló tanáregyéniséget ismerhettem meg, s közülük azokról, akiknek munkája példaértékű, megjelenése tekintélyt sugárzó volt, a későbbiekben kiderült, hogy mindannyian egyházi háttérrel rendelkeztek. Bár a szocialista érában nem vallhatták meg nyíltan hitüket, ám oktató-nevelő munkájuk szavak nélkül is bizonyosságot tett keresztyén mivoltukról. Egy ilyen példa indított el engem is a pedagógiai pálya felé, s végigkísért egész tanári szolgálatomon. Nyomukban járva én is – mint a „nemzet napszamosainak” egyike – naponta vetettem számot magammal, szembesültem kitűzött feladataimmal s az elvégzett munkámmal, mérlegelve, hogy vajon megfelelt-e azon a napon az engem elhívó Isten elvárásainak. Ma is hálás vagyok szeretett tanárainak indíttatásomért, példájukért. Ezért is vállalkoztam arra, hogy gyakorló pedagógusként pályámon szerzett tapasztalataimat, gondolataimat közrebocsássam.

Szeretném, ha keresztyén pedagógus társaim, akik komolyan veszik, hogy Isten országának építésére elhívott szolgálók, bátorítást, biztatást és erősítést kapnának e néhány elhangzó gondolatból.

Vajon mi indokolja a téma napirendre tűzését? Időszerű-e, szükséges-e ismételtlen a „keresztyén pedagógus” témáról beszélni, amikor az 1998-ban az ORTE gondozásában megjelent Etikai Kódex pontosan definiálja, részletesen taglalja és szabályozza az egyházi intézményekben dolgozó pedagógusok kötelességeit, jogait, munkaköri le-

írását és minden oldalú kapcsolatát? Így ezek ismétlésétől én eltekintek. Véleményem szerint a téma újra tárgyalásának nyomós oka a legutóbbi évek bomlasztó és egyértelműen a szellemi leépülést szolgáló oktatáspolitikájának irányvonalában keresendő. Az előretörő, érvényesülni akaró trend alapjaiban kezdi ki, rengeti meg, sőt veszélyezteti keresztyén nevelési elveinket és gyakorlatunkat.

Az egyházak keresztyén nevelési elveinek hordozói, megtestesítői, biztosítékai és gyakorlatba való átültetésének eszközei elsősorban a keresztyén pedagógusok. A felekezeti iskolákban oktató pedagógusoknak ugyanis az egyházi törvény kötelezővé teszi, hogy „tanulóikat egyházunk hitvalló tagjává neveljük”. Ennek a követelménynek viszont csak úgy tud eleget tenni a pedagógus, ha maga is egyházának és gyülekezetének hitben élő, áldozatkész tagja.

Ennél a pontnál érkeztünk el a „keresztyén pedagógus” fogalmához. Mert mit is takar ez a jelzős szerkezet? A „keresztyén” jelző a Krisztus-hívő közösséghez tartozást, Krisztust követő életvitelt takar, a „pedagógus” szó pedig oktatásra, nevelésre elhívott személyt. E szerint a keresztyén pedagógus kétszeresen kiválasztott s elhívott embernek tekintheti magát, és ez a tény nagyobb magabiztoságra s derűlátásra jogosíthatja fel. Vajon a valóságban ezzel az öntudattal, ezzel az örvendező, felemelő érzéssel végzi szolgálatát a magát keresztyénnek valló pedagógus társadalom?

A keresztyén pedagógus alapjában véve abban különbözik más pedagógustól, hogy szakmai tudása mellett – mivel keresztyén mivolta senkit sem ment fel a szakmai követelmények teljesítése alól – egész mentalitását és pedagógiai tevékenységét a Krisztustól nyert szeretet hatja át és táplálja folyamatosan, s ez teszi őt örvendező életű emberré. Ebben a krisztusi szeretetben foglaltatik a *többlet*.

E szeretet pedagógiai tevékenységének három vonatkozásában kristályosodik ki, ezek pedig a következők: a *tanítás, a tantárgy és a tanítvány*. Egy pedagógust többnyire

aszerint szoktak minősíteni, milyen ésszel és szívvel viszonyul e három fogalomhoz. Ha közülük bármelyik iránti szeretete hiányzik, részsikereket érhet el, de tevékenysége nem válik teljessé, nem lesz rajta áldás. Vizsgáljuk meg ezeket közelebbről!

1. A tanítás iránti szeretet.

A tanítás képessége isteni adomány, ám nem mindegyik pedagógus részesül ebből az adományból. Ha valaki eljut annak felismeréséig, hogy életét Teremtőtől kapta, és felfedezte magában, hogy milyen talentumot kapott ajándékkul, arra törekszik, hogy megkeresse és megtalálja Istentől kijelölt célját és helyét. Vannak pedagógusok, akik eleve úgy lépnek pályájukra, hogy talentumukat felismerve Istentől kapnak indítást a tanításra, s vannak mások, akikben utólag tudatosul pályaválasztásuk iránya, s később ismerik fel benne korábbi döntésük Istentől való vezérlésének csodáját, ezután pályájukat már hivatásnak tekintik. Ez a felismerés minőségi változást jelent egy pedagógus életében, mert ekkor jegyzi el magát végérvényesen a tanítás szolgálatával. Azért szükséges hangsúlyossá tenni ezt a mozzanatot, mert minden egyéb tevékenysége és jellemző vonása ide vezethető vissza, minden további cselekedetét ez a döntés határozza meg. Ebből eredően szolgálatára belső indítatásból fog felkészülni. Tudásának átadására az az indulat készíti, az a kényszer szorongatja, hogy használjon másoknak.

Egy ilyen mentalitású nyírségi falusi tanítónk – Váci Mihály – önmaga önzetlen és termékenyítő szétosztásának gondolatát a líra eszközével ekképpen fogalmazza meg *Eső a homokra* című versében:

„osztani magad: – hogy így sokasodjál;
kicsikhez hajolni – hogy magasodjál;

...

Széjjel szóródní – eső a homokra –
sivatagnyi reménytelen dologra,
s ha nyár se lesz tőled – s a táj se zöldebb:
– kutakká gyűjt a mély: soká isznak belőled!”

Példaszerű ez az alázatos optimizmus, mellyel a pedagógus-költő végzi reménytelennek tűnő, valójában reménységét éltető tanítói munkáját. Hasonlatos e bizakodás a bibliai magvető reménységéhez, aki annak tudatában teszi a dolgát, hogy az elszórt magvak közül egyesek az út mellé, mások köves talajra vagy éppen tövises közé hullanak, de ő nem gondol ezzel, csak szórja bőkezűen, mert biztos abban, hogy a jó földbe hullott mag viszont többszörös termést hoz. Ezzel a termékenységbe vetett hittel

kell végeznie a tanítást a keresztyén pedagógusnak is. Az ő feladata a magvetés, a többi az Úr Istenre bízva. Pál ezt írja: „*Én ültettem, Apollós öntözte, de a növekedést az Isten adta*” (1Kor 3,6).

A végső eredménybe beépül a pedagógus munkája is, aki ebben a tevékenységben Isten munkatársa volt.

Szent Benedek ugyanerről a tevékenységről mondta: „*Aki dolgozik, maga is részt vállal a teremtésből.*” S ez a pedagógus számára felemelő, erőt adó, munkájának értelmet adó biztonságérzés, megelégedett jutalom.

Legyünk türelmesek, ha a csírázás, szárba szökkenés, virágzás késik, várjunk talán egy következő dolgozatig, versenyeredményig, esetleg egy 20-30 éves érettségi találkozóig. Ne feledjük, a mi fáradozásunk többnyire hosszú távon térül meg és hoz sikerélményt, de erőfeszítésünk hatásában bizonyosak lehetünk.

A pedagógusi munka legfontosabb színtere a *tanterem*, lehetősége pedig a *tanóra*. Ami a lelkipásztor számára az istentisztelet, az a pedagógus számára a tanóra: elsődleges szolgálati lehetőség. A keresztyén pedagógus a tanítást az istentisztelet komolyságával végzi.

A pedagógus tevékenységének főszereplője természetesen maga a tanár, aki a szereposztásból következően akarva-akaratlan állandóan a tanulók figyelmének középpontjában, „kirakatban” van, aki akkor is nevel, ha ezt nem tudatosan cselekszi. Legfőképpen az osztályteremben kell különösen meggondoltan nyilatkoznia és tevékenykednie,

„ahol éle van minden igének,
árnyéka van minden hibának,
hol húsz-harminc sötétkamerában
hívják elő folyton a percek
éles, kemény, hiteles képét”.
(Füle Lajos: Pedagógus)

Ebből a középpontban való forgolódásából eredően az következik, hogy személye mindig példa, ha nem is mindig példakép. *Példa*, mert élete nyitott könyv, beszédstílusa, öltözködése, életvitele avagy életszemlélete folytonosan bámulat, bírálat, utánzás vagy éppen elutasítás tárgya. *Példakép* akkor, ha személye, egész mentalitása megtestesíti növendékei életideálját, testközelbe hoz egy követendő embereszményt. Ebben az esetben tanítványai szívesen idézik, utánozzák, s követik példáját.

Személyisége hatóerejével minden pedagógusnak számolnia kell, hiszen ez nevelési módszerének egyik fontos komponense.

A keresztyén pedagógus ennek tudatában arra törekszik, hogy minél több pozitív hatást közvetítsen, amelyek

segítik a tanulókat a környező világ számtalan irányából rájuk zúduló destruktív hatásainak kivédésében. A serdülő ifjúság ugyanis rendkívül nyitott közeg, hajlamos arra, hogy válogatás nélkül befogadja a káros hatású információkat, élményeket. A keresztyén pedagógusnak az a feladata, hogy a keresztyén értékrendet felmutassa, vonzóvá tegye, sőt elfogadtassa tanulóival. Kevés embernek adatik meg az a kiváltságos helyzet, hogy állandóan olyan közegben tevékenykedhet, amelyben kifejtheti építő, jobbító nevelői hatását. A befolyás, a ráhatás gyakorlásában rejlik a pedagógus nagy lehetősége, egyúttal kiemelt felelősége.

Végül: a tanítást a keresztyén pedagógus egész embert igénylő szolgálatnak tekinti. A lekipásztor, az orvos, a tanár életének minden órájában az marad, amire hivatása kötelezi: az embert szolgáló eszköz Isten kezében. Szolgálni pedig csak az tud, akinek oka van a hálaadásra, örvendezésre, mert Isten kegyelméből ingyen részesült. Ez a belső öröm a szolgálat oka. Ez a szolgálat úgy indul, mint a folyóvíz, melynek nem célja van először, hanem forrása. Nem úgy születik, hogy egy csomó vízcsepp nagyszerű célokat látva maga előtt összeállt és elhatározta, merre megy, milyen vidékeket öntöz, milyen hajókat visz a hátán, milyen erőműveket hajt. Nem! A folyó úgy születik, hogy feltör a forrás, és ömlik, árad feltartóztathatatlanul, aztán kénytelen valamerre menni, kénytelen sok áldást árasztani környezetében, játszi könnyedséggel terheket hordozni, erőműveket mozgatni, használni, mert van állandó forrása. Ilyen belső lelkiezővel, hajtóerővel kellene rendelkeznie minden keresztyén pedagógusnak.

2. A tantárgy iránti szeretet.

Ha a tanulók azt tapasztalják, hogy tanáruk szenvedélyesen szereti, mély átéléssel, színesen, szemléletesen és alapos szakértelemmel oktatja tantárgyát, még azoknak a tanulóknak az érdeklődését is felkelti, azokat is magával sodorja, akik addig közömbösen vették vagy éppen ellen-szenvet táplálták a tantárgy iránt. Köztudott, hogy a gyermek minden munkáját emocionális kötődéssel végzi, a tanulásban is az élményt keresi, így kedvenc tanára révén megszeretheti a tárgyat, és fordítva: kedvenc tárgya révén a tanárt. Nagyon hasznos lehet, ha a tanár mindjárt a legelső órán kedvet csinál tantárgya tanulásához. Elmeséli, miért éppen erre a tárgyra esett választása annakidején, mi ragadta meg benne, miért tekinti hasznosnak, érdekesnek, szükségesnek és szépnek mindazokat az ismereteket, amelyeket a tantárgy közvetítésével nyernek. Bocsánatos bűn, ha a tanár elfogult tantárgyával szemben, azonban a korrektség megköveteli, hogy ezt ne más tan-

tárgyak rovására tegye. Ne feledje el a tanár, ma már nincsenek polihisztorok, hiszen a fejlődés során oly nagy mennyiségű ismeretanyag halmozódott fel, hogy befogadására már a legnagyobb kapacitású elme sem képes. A keresztyén tanárnak az a legfontosabb feladata, hogy bizonyos szükséges alapvető ismeretanyagon túl olyan *irányítót* adjon a tanuló kezébe, melynek segítségével eligazodik a szaktudományok világában, de az egyéni és a társadalmi élet útvesztőiben is.

Ehhez az iránymutatáshoz viszont elengedhetetlenül szükség van a humán tantárgyakra, köztük a vallásórára. Elkeserítő, hogy az új, pénzcentrikus, profitorientált világunkban a humán tárgyak méltatlanul háttérbe szorulnak. Ez annál inkább veszélyes reánk nézve, mert a keresztyén értékrend hordozói elsősorban ezek a tantárgyak. Az irodalom az általános műveltség, nyelvi tájékozottság, szókincs, beszédkultúra legfontosabb forrása, a jellemformálás alapvető eszköze. A történelem úgyszintén formálja az egyént azáltal, hogy szemüveget, szemléletet ad a diákoknak, amely segítségével értelmezni tudják az őket körülvevő világot s a benne zajló eseményeket. Ez a tantárgy az élet tanítómestere, amely az értékálló és időálló tudás birtokában megóvja diákjainkat a felületes véleményalkotástól, a hamis, demagóg, álságos szólalmok kritikátlan befogadásától, megőrzi identitásukat. Ezek híján diákjaink a későbbi felnőttek társadalmunknak csupán szenvedő és nem cselekvő alanyai lesznek. A keresztyén pedagógusoknak a felsoroltak miatt különös hangsúlyt kell helyezniük a humán tárgyak oktatására.

3. A tanítvány iránti krisztusi szeretet

A pedagógusok gyakran tévesztik szemük elől azt az alapvető tény, hogy az iskola a TANULÓKÉRT létesült. Ebből az következik, hogy mindenben prioritást élvez az a törekvés, amely a tanulók szellemi, értelmi és testi épülését szolgálja. A második alapvető tény, hogy ugyanezen tanulók szüleiknek legfélértettebb kincsei, egyszersmind nemzetünk jövő reménységei, egyházunk „veteményes kertjének” palántái, leendő gyülekezeti tagjai. Napjainkban, amikor a nemzet fogyása tragikus méreteket ölt, még nagyobb odafigyeléssel és felelősséggel kell vigyáznunk a jövő nemzedékére, mint közös értékünkre. Kívánatos tehát, hogy az egyházi iskolák legyenek egyféle *értékmegőrző helyek*, védelmet, biztonságot nyújtó szigetek, amelyek sajátos belső atmoszférájukkal igyekeznek kivédeni a külvilág káros hatásait. A teremtő Isten tehát a legnagyobb értéket, saját kép-mását bízta a pedagógusokra, és számon kéri tőlük a rájuk bízottak iránti hűségüket.

A pedagógus csak úgy tudja ellátni ezt a felelős szolgálatot, ha azzal a krisztusi szeretettel szereti tanítványait, amellyel Krisztus is szereti őt. Ha szükséges, szülőként gondoskodik róla, saját gyermekeként szereti és neveli, különösen, ha osztályfőnöke vagy kollégiumi, internátusi nevelőtanára a tanulónak. Helyzetét, problémáit a pedagógus csak akkor tudja igazán átérezni, ha kellő empátiával rendelkezik, s megérti a tanítványok cselekedeteinek mozgatórugóit. Hasznos és tanulságos lehet a pedagógus számára a „szerepcseré” módszere: gondolatban üljön be a padba a tanulók közé, és próbálja az ő szemüvegükön keresztül elemezni saját óravezetését, magyarázatát, stílusát. Úgyszintén próbáljon meg korunkban mai diákként az adott körülmények között élni, tanulni, gondolkodni és viselkedni.

Hogy a keresztyén pedagógus szeretettel és megértéssel közelít-e a tanulókhöz, az a legszemléletesebb módon a nekik adott segítségnyújtásban tükröződik. Ha a diák igényli és kéri a tanár segítségét, vagy maga a tanár úgy ítéli meg, hogy tanítványának szüksége van rá, erkölcsi kötelessége a segítség megadása. Számos tanár akkor véti a legnagyobb hibát, ha diszkriminál – akár pozitív, akár negatív irányban. Például: ha a tanítványa kiemelkedően értelmes, zseni, féltékeny, irigy rá; ha pedig szerény képességű, hamar „leírja”, s igyekszik mielőbb kirostálni és megsabadulni tőle. Mindkét indulat messzemenően elítélendő, mert egyik sem keresztyén tanárhoz méltó eljárás. A Krisztusban meg lehet, és meg is kell valósítanunk az „esélyegyenlőséget”. Isten előtt nincs személyválogatás, mindenkinek saját képére és hasonlatosságára egyenlőnek teremtett, s a pedagógustól Isten minden egyes tanulóért számon kér.

A tanítvány iránti szeretet magában foglalja a rend és fegyelem követelményeit is. A szabadosság, az önmegvalósítás veszedelmes csapda, amely önpusztításba torkollhat. „*Ki nagyot akar, szokják fegyelemre, korlátok között válik el a mester*” (Goethe). Hasonlóképpen szól Jézus is: „*Akiket én szeretek, megfeddem és megfenyítem*” (Jel 3,19). Tanítványaihoz többször szólt így: „*Vigyázzatok*”, „*óvakodjatok*”, esetenként megdorgálta, megfeddte őket, sőt egy alkalommal, amikor az imádság háza rendjét veszélyeztetve látta, korbácsot is ragadott.

Ne feledjük azonban, Krisztus a bűnnel szemben harcolt kérelhetetlenül, ám a bűnöst meg akarta menteni. A keresztyén értékrendhez tehát szorosan kapcsolódik a rend és a fegyelem fogalma, a szigor pedig egyenesen a féltő szeretet része. Ehhez a kívánatos értékrendhez ma is ragaszkodnunk kell. A tanulói vélemények szerint is csak a fegyelmet tartani képes pedagógusoknak van tekintélyük, azoknak hálásak utólag a diákok.

Végül, a pedagógus odafigyelő szeretete terjedjen ki az osztály közösséggé formálódására is. Az osztályközösség ugyanis biztonságérzetet nyújt a tanulónak, ebben a közösségben tanulja meg az emberi együttélés elemi szabályait, az itt szerzett tapasztalatai segítik más közösségekbe és a nemzetbe beilleszkedését, s kialakul benne a közösség utáni vágy, mert érzi, hogy az emberek együttes csoportja megsokszorozza az egyén erejét és önbizalmát, így válik a közösség megtartó erővé.

A tanári szeretetnek áldásos hatására napjainkban talán még égetőbb szükség van, mint bármikor, mert a legutóbbi években az oktatás és a nevelés az ellehetetlenülés állapotába került. Ennek a jeleit a gyakorló pedagógusok szenvedő alanyként ismerik.

- A helyzet ahhoz hasonló, mintha a tanulóknak csak jogaik, a pedagógusoknak csak kötelességeik lennének.

- A pedagógus kezéből minden fegyelmezési eszközt kivettek, a tanuló személyiségi jogainak sérthetetlensége okán.

- A szabadosság jegyében mindenki azt teheti, amit akar, csak éppen a pedagógus nem.

- Eddig minden reform, racionalizálás, szakszerűsítés és takarékoság az oktatás színvonalának süllyedését eredményezte.

Úgy tűnik, a hatalom a mindenhatóvá tett pénz segítségével és a tudatosan műveletlenné silányított tömegek irányításával kívánja hatalmát gyakorolni, s a lesüllyesztéshez a pedagógusok közreműködését, asszisztálását kívánja igénybevenni. Ez lenne az Európai Unió érdeke, hogy Magyarországon, – amely dobogós helyen áll a Nobel-díjasok számának vonatkozásában – kiművelt emberfők helyett műveletlen, manipulálható tömegek képezzék a társadalmat?

Cui prodest? Egy bizonyos, hazánk éppen az ellenkezőjében érdekelt.

4. A pedagógus lelkülete

A felvázolt jelenlegi körülmények között milyen lelkülettel, milyen hozzáállással oktasson és neveljen a keresztyén pedagógus? Honnan merítse az erőt ehhez a szolgálathoz?

1./ A kiinduló pont továbbra is csak az lehet, hogy munkáját Istentől való küldetésnek és szolgálatnak tekintí, s ezért Istentől elrendelt helyén akar szolgálni. Ebből ered az összes, őt jellemző sajátosság. Jézus példáját követi munkájában, aki ezt mondta: „*Az Emberfia nem azért jött, hogy szolgáljanak neki, hanem hogy ő szolgáljon, és életét adja váltságul, sokakért*” (Mt 20,28).

De hadd idézzek klasszikus példákat. Báró Kemény Zsigmond így vallott a szolgálatról: „*A fáklya másnak világít, magát emésztí el*”. Önfeláldozó, másokat gazdagító élet példáját mintázza meg Reményik Sándor *Akarom* című költeményében is, amelynek minden sora tökéletesen harmonizál a keresztyén pedagógus életével:

„*Akarom, fontos ne legyek magamnak.
A végtelen falban legyek egy téglá,
Lépcső, min felhalad valaki más,
Ekevas, mely mélyen a földbe ás,
Am a kalász nem az ő érdeme.*”

2./ Ez az önfeláldozó szolgálat nem jelent terhet a keresztyén pedagógusnak, ellenkezőleg, életető erő, mert ebben látja életének értelmét, s tudja, hogy személye és munkája egyaránt szükséges és fontos, s ez az érzés folyamatosan ontja számára az életerőt. „*Az az igazi tanító – írta Ravasz László – aki tudja, hogy várnak rá, hogy az ő szolgálat, önfeláldozása nélkül nem teljes a világ*”.

3./ Biztonságérzetet nyújthat a pedagógusnak maga az egyházi iskola is. Jelenleg ugyanis csak a felekezeti iskoláknak van szilárd eszmei hátterük, mivel értékrendjük a keresztyénségben gyökeredzik, míg az egyéb fenn tartású iskolák a világnézeti semlegesség zűrzavarával küszködnek. A keresztyénséghez, a Krisztus-hívők közösségéhez és az Isten országához tartozás határok nélküli „kettős állampolgárságot” ajándékoz mindazoknak, akik Krisztus ingyen kegyelméből részesültek. Ez az összetartozás megalapozott keresztyén identitással, önbizalommal ruházta fel a hívő embert, és biztonságérzetet nyújt számára.

4./ A hívő pedagógus az említett kiváltságok birtokában csak optimista lehet, s derűt kell sugározni a világban, így az iskolában a tanulók közösségében is.

5. A pedagógus hűsége

Milyen magatartást tanúsítson a keresztyén pedagógus az oktatási rendszer destruktív, tendenciózusan értékromboló és szellemtipró irányvonalával szemben?

Hadd idézzek ismét két klasszikus példát, Szondi két apródját vagy a walesi bárdokat, akik valakihez vagy valamihez a végsőkig hűségesek maradtak. E magatartás vonatkozásában a Szentírás is eligazítást ad: „*Istennek kell inkább engedelmessékednünk, mint az embereknek*” (ApCsel 5,20). A mi keresztyén nevelési elveinknek van

egy etalonja, a Biblia, mely szerint az Istennek való engedelmesség prioritással bír a keresztyén gyakorlatban. A keresztyén pedagógusnak tehát, akitől Isten számon kéri a talentumaival való sáfarkodását és hivatásához való hűségét, pedagógiai gyakorlatában érvényesítenie kell a keresztyén értékek kontinuitását. Ismételten hangsúlyoznunk kell, az a legfőbb kritérium, hogy a szeretet hassa át a pedagógus tevékenységének egész területét. Az Ige szavaival: „*Minden dolgokat szeretetben menjen végbe!*” (1Kor 16, 14).

S ha nevelési elveikkel szöges ellentétben álló tendenciákkal találkoznak, tartsák magukat távol azoktól, s a következményeivel is számolva vessék el mindazt, ami kártékony és veszélyes keresztyén elveinkre nézve. Pál, amikor Jeruzsálembé indult, tisztában volt azzal, milyen nehézségek és veszélyek várnak rá, ezért így búcsúzott az efézusi atyafiaktól, utalva a reá váró próbákra: „*De én mindezekkel nem gondolok, sőt még az életem sem drága, csakhogy elvégezhessem futásomat és azt a szolgálatot, amelyet az Úr Jézustól azért kaptam, hogy bizonyosságot tegyek az Isten kegyelmének evangéliumáról.*” (ApCsel 20, 24)

Az iskolát fenntartó egyházaknak pedig Isten előtti felelősséggel kell gondozniuk és őrizniük a rájuk bízott kincseket, erkölcsileg és anyagilag támogatniuk és megbecsülniük munkatársaikat, orvosolniuk a bajokat, s lehetőség szerint kiszűrniük a negatív és bomlasztó tendenciákat, értékelniük a pozitív jelenségeket.

Az egyházi iskolák maradjanak a keresztyén értékrendet, örökséget, hagyományokat körülbástyázó, megőrző és átmentő végvárai! Amíg ilyen értékmegőrző feladatot látnak el, nem kell aggodalmaskodniuk jövőjük felől, mert élvezni fogják a szülők és a tanulók bizalmát. Mennél nagyobb méreteket ölt a világban a bűn, a szenny, annál nagyobb szükség lesz a felekezeti iskolákra. A szennyáradatnak pedig az a természete, hogy mobil, árad, s egyszer levonul, miközben a világ elemi erővel fog vágyakozni a megtisztulásra. Addig is Istentől kell elkérni, mutassa meg a létezés, működés és fennmaradás módját a hit és a közösség megtartó erejének segítségével.

Biztatásul, bátorításul és emlékeztetőül idézem mindazoknak, akik krisztusi lelkülettel végzik és szeretnék a továbbiakban is végezni pedagógiai munkájukat: „*... szeretett testvéreim, legyetek szilárdak, rendíthetetlenek, buzgólkodjatok mindenkor az Úr munkájában, hiszen tudjátok, hogy fáradozásotok nem hiába való az Úrban*” (1Kor 15,58).

Természettudósok vallomásai

Szemelvények a középkortól napjainkig.

Ami a tananyagból kimaradt

Bognár Z. Józsefné

1. Bibliai alapvetés

- Ha látom az eget, kezéd alkotását, a holdat és a csillagokat, melyeket ráhelyeztél, micsoda a halandó – mondom –, hogy törődsz velem, és az emberfia, hogy gondod van rá? Kevéssel tetted őt kisebbé Istennél, dicsőséggel és méltósággal koronáztad meg. Úrrá tetted kezéd alkotásain, mindent lába alá vetettél. (Zsolt 8)

- **Magasztallak Téged**, mert félelmetes és csodálatos vagy, csodálatosak alkotásaid és lelkem jól tudja ezt. (Zsolt 139,14)

- **Nagyok az Úrnak tettei** kikutathatják, akiknek csak kedvük telik benne. (Zsolt 111, 2)

- **A tudomány drága voltára** taníts meg [Istennem]! (Zsolt 119,66)

- Ó, Isten gazdagságának, bölcsességének és tudományának mélysége! Mely igen kikutathatatlanok az Ő ítéletei és kinyomozhatatlanok az Ő útjai! Mert Őtöle és általa és reá nézve vannak mindennek. Ővé a dicsőség, mindörökké. Ámen. (Róm 11,33-36)

- **Mert ami Istenben láthatatlan, tudniillik, az Ő örökkévaló hatalma és Istensége, a világ teremtésétől fogva az Ő alkotásaiból megértvén megláttatik.** (Róm 1,20)

- **Krisztusban rejlik a tudomány és bölcsesség minden kincse.** (Kol 2,3)

- Mert kicsoda különböztet meg téged? Mid van ugyanis, amit nem kaptál volna? (1Kor 4,7)

A SZENTÍRÁS az ÉLET könyve

„Két könyvet adott Isten őfelsége az emberek eleibe, melyből Őtet megismerjék és örök életük legyen. Az első könyv az egész világ és az mennynek és földnek ékes égületei... Ez széleslevelű könyvnek azért annyi számtalan sok betűi vannak, mennyi az sok különböző-teremtett állat az égen és a földön... Az másik könyv, melyben az Isten sokkal világosban tanít minket az idvesség esmereteire, az egész Szent Írás” – Szcenzi Molnár Albert *(továbbá az egyéni életben kapott tapasztalatok – a szerző)*.

Az ember Istennel való kapcsolatában az értelem, az érzelem, a hit, az akarat dominálhat. **Szükséges,**

hogy az iskolában a tanítás során megismerhető legyen a tudósok lelki-szellemi arca, alkotásaikban megnyilvánuló Isten-élményük, vallomásaik sokfélesége, melyek teremtettségükből, hitükből, világnézetükből, társadalmi háttérükből adódnak.

Jézus Krisztus által az egész embernek hittel, tudattal kell Jézus tanítványává válnia. Így valósulhat meg az emberi személyiség igazi közössége Istennel. A természettudósok idézendő vallomásai arról tanúskodnak, direkt vagy indirekt módon, milyen viszonyban vannak Istennel, embertársaikkal, önmagukkal és a világgal. (A történelem keresztútjain **akadnak Nikodémusok** ma is, akik félelemből az eluralkodó túlzott racionalizmus, ateizmus miatt elfogadták, hogy hitük magánügy.) A hit és a tudás nem ellentétei egymásnak, mert a hit ellentéte a hitetlenség, a tudás ellentéte a tudatlanság.

Apáczai Csere János megszívlelendő tanítását érdemes megtanítani: „*A hit és tudás hasonlatos a sasmadár két szárnyához, bármelyiket vágják le, a madár nem tud repülni. Az ember sem tud igazán ember lenni.*”

Pascal a hit értelemmel történő megközelítéséről így ír: „*Azok, akiket Isten intuíció útján juttatott el a vallásához, nagyon szerencsés és valóban meggyőződéses emberek. De azoknak, akiknek ez nem adatott meg, csak értelem útján tudjuk közvetíteni, várva, hogy Isten megadja a belső szellemi felismerést.*”

C. F. von Weizsäcker atomfizikus, filozófus írja: „*A gondolkodás gyakran csak az ajtó küszöbéig ér el, a legtitkosabb ajtók a meditáció előtt nyílnak meg, különösképpen, ha JÉZUSról van szó.*”

Hadd álljon itt figyelmeztetésül egy **Einstein** hitét és szellemiségét idéző történet. A Princetoni Theológia Campusán kellett neki naponta áthaladnia és a református kápolna, a Mille Chapel előtt a kalapját mindig megemelte. Megkérdezték, miért teszi ezt. A válasz így szólt: - Jelet akarok adni a XX. századi emberiségnek. Ma már mindenki tudja, hogy az emberiség a XX. században nem oratóriumokból él, hanem laboratóriumokból. De vissza kell adnia az oratóriumait, ha nem akarjuk, hogy belepusztuljon laboratóriumaiba.

A tudósok vallomásaiból kitűnik:

- Isten végtelen bölcsességét tükrözi az univerzum minden része.

- Isten mindenhatóságát bizonyítja a mérhetetlen nagyságú univerzum.

- Isten törvényei irányítják a rendet, Isten törvényadó nagy hatalma a szabályokban látszik.

- A gondviselő Isten jóindulata nyilvánul meg, amikor teremtményei szükségéit folyamatosan és bőkezűen elégíti ki (A tudósok nagyobb felelőssége!)

2. A tudósok és vallomásaik

1. **Paracelsus Ph, Thz, B. von (1493-1541):** svájci orvos, természettudós. Az ember és a természet egységét hirdette. A kémiai gyógyszeres gyógyítás alapítója.

„Istenünk, Te a szeretetet orvosságként adtad nekünk, és azt akarod, hogy az orvos részesüljön ebből a szeretetből, így gyógyítva meg a beteget. Amint a Te szeretetednek nincsen vége, úgy a mi kutatásunknak, szolgálatunknak sem lehet vége. A Te segítség nélkül tehetetlen az orvos, de Veled a legnagyobbra is képes. Te felhasználsz bennünket, mert a legszívesebben rejtekben maradsz. Te általunk akard meggyógyítani a betegeket. Te adod meg a szívnek az örök élet örömét, s mind, aki hisz Benned, fel fog támadni és nem ízleli meg a halált. Te fogtad össze az emberben titokzatos módon minden elem erejét, mint az orvos, aki a növények nedvéből kivonja a gyógyító erőt. Add, hogy mindent a legjobb tudásom és megítélésem szerint a betegek javára rendeljek, s hogy távol tartsak tőlük minden ártalmas dolgot. Add, hogy szentül és tisztán őrizzem meg mesterségemet és életemet! Ámen.”

2. **Bacon, Francis, lord (1561-1626):** lordkancelár, jogtudós, a természettudományos empirikus alapon nyugvó modern angol filozófia megalapítója.

„A kevés filozófia eltávolít a vallástól, a sok visszavisz Hozzá! Az első, amit Isten a hat nap munkájában alkotott, az érzéki megismeréshez szükséges fény volt, az utolsó pedig az értelem fénye. Senki sem hiszi, hogy nincs Isten, csak az, aki szeretné, ha nem volna Isten. Az istentagadók az emberi nem nemes voltát és méltóságát tapossák porba. Mert az ember teste kétségtelenül rokon az állattal; ha tehát lelkében nem hasonul Istenhez, akkor minden magasabb érték nélküli, közönséges teremtmény.”

3. **Boyle, Robert (1627-1691):** angol természettudós. A gázok nyomás- és térbeli összefüggését elsőként fedezte fel.

„Már a teremtett szerves természet is – bár viszonylag a legkevésbé – világosan, csattanósan mutatja a Teremtő bölcs szándékait. A harmonikus rend az égitestek pályáján bizonyára nem véletlen dolog, az emberi nemet és nyilván Isten más teremtményeit is szolgálja. [...] A Biblia mellett nagyon is elmaradnak az emberi könyvek, még a legjobbak is csak olyanok, mint a bolygók, amelyek fényüket és ragyogásukat a Naptól kapják.”

4. **Newton, Sir Isaac (1643-1727):** angol matematikus, fizikus, csillagász. Tömegvonzás, Newton-gyűrűk, a fény korpuszkuláris elmélete, kidolgozta a differenciál- és integrálszámítás egyik változatát.

„Isten – a világ kormányzója. A Nap, a bolygók és az üstökösök csodálatra méltó rendje csak egy mindentudó és mindenható Lény határozatából és uralmából eredhet. Istent egyedül tulajdonságai és attribútumai alapján ismerjük meg. Csodáljuk tökéletességéért, tiszteljük és imádjuk mint a világ Kormányzóját. [...] A teremtményeknek összes, az időknél és a tereknek megfelelő különbözősége egyedül egy szükségképpen létező Lény eszméiből és akaratából származhat.”

5. **Kepler, Johannes (1571-1630):** korszakalkotó német matematikus, csillagász. Kepler-törvények!

„Nagy Művésze a világnak, csodálva szemlélem kezded alkotásait, középiűtt a Napot, a fény és élet osztogatóját, amint szent törvényed szerint zabolázza meg a földet, és irányítja futását. Világok Atyja, ki indított Téged arra, hogy a kicsiny, gyenge földi teremtenyt, a Mindenségnek ezt a porszemét úgy emeld fel, hogy érte Fiad, Jézus Krisztus emberré lett, szenvedett, meghalt és feltámadott? Nagy Művésze a világnak, örök Atyánk, Krisztus keresztje a Te legnagyobb és leg-tökéletesebb műved, váltságod átfogja az időt és az örökkévalóságot. Magasztalunk Téged. Ámen.”

6. **Pascal, Blaise (1623-1662):** francia matematikus, fizikus, filozófus. A geometria, a kombinatorika és a valószínűség-számításban ért el eredményeket. 1654-ben megtért, „Gondolatok” c. műve töredék maradt.

„Ábrahám Istene, Izsák Istene, Jakób Istene, nem a filozófusok és a tudósok Istene. Bizonyosság. Érzelem, Öröm, Béke. Jézus Krisztus Istene. Deum Meum et Deum vestrum. [...] Ő csak az Evangéliumban tanított utakon található meg. [...] Ez az örök élet, hogy megismerjenek Téged, egyedül igaz Istent, és akit küldtél: Jézus Krisztust...”

7. **Kant, Immanuel (1724-1804):** fiatalon természettudományokkal foglalkozott, felállította a Föld- és Naprendszer keletkezésének elméletét. Német filozófus, etikus.

„A lélek halhatatlansága és Isten léte a tiszta ész posztulátuma. [...] Két dolog van, ami lelkületünket mindig új és növekvő csodálattal és tisztelettel tölti el, mennél gyakrabban és tartósabban foglalkozik Vele a gondolkodásunk: a csillagos ég fölöttem és az erkölcsi törvény bennem.”

8. **Franklin, Benjamin** (1706-1790): észak-amerikai polihisztor, politikus, természettudós, a villámhárító föltalálója.

„Kövessd Jézust! – Egy prédikációt hallgattam, amely egy árvaházi gyűjtés célját szolgálta; az elején elhatároztam, hogy odaadom rézpénzemet, azután az ezüstömet, a végén odaadtam minden aranyamat is.”

9. **Linné, Carl von** (1707-1778): svéd természettudós. A természet leírásával és rendszerezésével foglalkozott.

„Csodálattal tölt el a Teremtő bölcsessége – másoknak is megmutatom – amely mindig új módon ismereti meg magát. Ember, ismerd meg magad teológiai szempontból: hogy halhatatlan lélekkel Isten képére teremtettél; erkölcsi szempontból: hogy csak Isten dicséretére teremtettél értelmes lélekkel! Én mindent Istenre hagytam, s minden jól ment!”

10. **Davy, Humphry** (1778-1829): angol kémikus. Az elektrokémiai erők összefüggéseit fedezte fel. Davy-lámpa föltalálója.

„A szellemnek a lelkiismeret az az alakzata, mely képes azt a halandóságban próbára tenni. A vallás az a világítótorony, amely hazavezeti a hajóst a hullámok tombolásában.”

11. **Ehrenberg, Christian G.** (1795-1876): német természettudós. Az egysejtűekkel foglalkozó tudományág megteremtője.

„Egy természetkutató helyes gondolkodásmódja abban áll, hogy nem tartja magát mindentudónak, hanem alázatosan elismeri azokat a korlátokat, melyeket személyes élete állít eléje [...], fejezze ki ama meggyőződését, hogy minden ember tekintse magát a világ tervébe teljesen beleillő fiúnak az apai házban és valamely módon a Világrendező munkatársának.”

12. **Faraday, Michael** (1791-1867): angol természettudós, Faraday-effektus.

„A mi reménységünk azon a hiten alapszik, amely Krisztusban van.”

13. **Gauss, Carl F.** (1777-1855): német matematikus és asztronómus.

„Ragaszkodjunk a hithez! Vannak olyan kérdések, amelyeknek megválaszolására sokkal nagyobb súlyt fektetnek, mint a matematikai problémákra; ilyenek péld-

dául az etika, Istenhez fűződő kapcsolatunk vagy rendeltetésünk és jövőnk kérdései.”

14. **Goethe, J. Wolfgang** (1749-1832): egyetemes gondolkodó, az élet, a tudomány, a művészet területén fejtette ki nézeteit, polihisztor, a legnagyobb német költő.

„Gyarapodjék akár végeérhetetlenül a szellemi műveltség, terjeszkedjék a természettudomány bárminő távolságokig és mélységekig és bővílködjön az emberi szellem, ameddig csak akar, a keresztyénség fenségében és erkölcsi kultúráján úgy, ahogyan az evangéliumban csillog és tündöklök, sohasem fognak túllépni.”

15. **Carrel, Alexis** (1873-1944): francia sebész, biológus. Szervátültető. 1912-ben orvosi Nobel-díjat kapott.

„Uram, csak mutasd a helyes utat! [...] Szívesen és készséggel adom áldozatul életemet, mint valami imádságot [...] vezess engem helyes úton, olyan emberek útján, akik szeretnek, dolgoznak és imádkoznak. Bocsásd meg, hogy eddig úgy kóboroltam az élet útjain, mint egy vak koldus. [...] Adj nekem világosságot és erőt!”

16. **Fleming, Sir Alexander** (1881-1955): angol orvos-kutató, a penicillin felfedezője. 1945-ben orvosi Nobel-díjat kapott. (W. Churchillt a vízbefúrlástól mentette meg.)

„Hiszek Benned, végtelen Világszellem. [...] Te adtad nekem azt a tüzet és azt a fáradhatatlan buzgalmat, ami nélkül tevékenységem töredékes maradt volna. [...] Amint Te mindig vigaszt, örömet és áldást adtál nekem, úgy tudtam én is hitet, reményt, szeretetet adni a világnak. A Te neved dicséretessék mindörökké!”

17. **Maxwell, James Clerk** (1831-1879): angol fizikus. Maxwell-elektromágneses fényelmélet + egyenletek + sebességelosztás fűződik nevéhez.

„Mindenható Isten! [...] taníts bennünket, hogy Te szolgálatodra erősítsük értelmünket, s úgy fogadjuk a Te szent Igédet, hogy higgyünk abban, akit Te küldtél, hogy megadja nekünk az üdvösség tudományát és bűneink bocsánatát. Ezért kérünk mindent Jézus Krisztus, a mi Urunk nevében.”

18. **Pasteur, Louis** (1822-1895): kiváló francia kémikus, bakteriológus. A pasztörözés felfedezője, igazolta Semmelweis Ignác felfedezését, 1888-ban Párizsban megindította a Pasteur Intézetet.

„Én a tudomány nevében Jézus Krisztust mint Isten Fiát hirdetem. Tudományos gondolkodásom, mely nagy jelentőséget tulajdonít az ok és okozat közötti vi-

szonynak, arra kötelez, hogy ezt elismerjem. Az imádat iránti igényem Őbenne talál teljes megelégedést.”

19. **Planck Max K.E.L. (1858-1947):** német fizikus. Planck-törvény, a modern kvantumelmélet megalapítója. 1918-ban fizikai Nobel-díjat kapott.

„A világnézetek fölépítésénél a vallásnak alapja, a természettudománynak pedig koronája Isten.”

20. **Einstein, Albert (1879-1955):** az általános és speciális relativitáselmélet megalapozója. 1921-ben fizikai Nobel-díjat kapott.

„Legszebb élményünk a titkok fölfedezése. [...] Az a szilárd hit, amely mély érzésből épül föl, abban a felsőbbrendű értelemben, Aki kijelentette magát a tapasztalati világban, jellemzi az én Istenről alkotott elképzelésemet. [...] A tudomány vallás nélkül béna, a vallás tudomány nélkül vak. [...] A tudomány poharából az első korty ateizmus, a végén Isten-hit iható.”

21. **Schweitzer, Albert (1875-1965):** elzászi orvos, protestáns teológus, filozófus, orgonaművész. Bach-kutató. 1913-ban Lambarenében kórházat alapított, amit koncertjei bevételeiből hozott létre, tartott fenn. Igehirdetése bizonyoságtételek. 1952-ben Béke Nobel-díjat kapott.

„Mindennemű keresztyén vallásosságnak csak annyiban van értelme, amennyiben akaratumk feláldozására, Krisztus követésére vezet. [...] Jézus tanítása szerint és a gondolkodás számára a keresztyénség lényege az, hogy csakis a szeretet útján léphetünk Istennel közösségre. [...] Az élet tiszteletének szándéka hat az egyházak eszményi vallási közösségekké való átalakításában. [...] Ma veszélyben élünk! Olyan emberiség uralkodik a természetben, aki nem tanult meg uralkodni önmagán! [...] A Szentlélek fogja a világot észhez téríteni és újra megmutatni neki, hogy mi a valódi bűn, a valódi igazság és a valódi élet. [...] Sok modern ember, mint robotgép teszi dolgát, s nem tud s nem tud az emberek számára ember lenni. [...] Az a veszély fenyegeti, hogy élete önző tengődés lesz, s ő maga az elmulasztott odaadás miatt nyomorék, elsatnyult ember.”

22. **Kiss Ferenc dr. (1889-1966):** orvosprofesszor nevelte és tanította az egyetemi ifjúságot. Anatómiai Atlaszát 10-nél több nyelvre fordították. Hirdette, magyarázta, tanította Isten Igéjét itthon és külföldön, alkalmas és alkalmatlan időben. Több külföldi tudományos kitüntetés, itthon 1948-ban Kossuth-díjat kapott.

„Ti vagytok a Földnek sója. (Mt 5,13) A só ízesít, megóv a rothadástól, konzervál. A hívő embernek is ízesítőnek, rothadástólóknak kell lennie az emberi társa-

dalomban, akárhol éljen is! [...] Az orvosi kutatások földerítették, hogy a vér különböző sókat tartalmaz (só, kálium, foszfor stb.). A sóknak az ún. élettani egyensúlya az élet fenntartásához feltétlenül szükséges. [...] Az evangélium sójának képviselői, az Úr Jézus csendes tanítványai [...] imádkoznak és hitükről bizonyoságot tesznek mindenhol, ahol alkalmuk nyílik, az Úr tanítása szerint kívánnak élni.” (Részletek egyik igehirdetéséből, élete is bizonyoságtétel volt hitéről.)

„Ez a hinni tudás különbözteti meg az embert minden más földi teremtménytől. a hit kizárólagos emberi sajátosság: azért adatott mindnyájunknak, hogy testi érzékeink határain túl is láthassuk, hogy a fizikai tünetmények határán túl betekintést nyerjünk az örökkévalóság területére.”

23. **Szent-Györgyi Albert (1893-1986):** magyar biokémikus. Vallotta, hogy amit életében sikerült elérnie, abban meghatározó szerepe van annak a nevelésnek, amelyben az egykori Alma Materében, a (Lónyay utcai) Református Gimnáziumban részesült. A Szegedi Egyetem biokémiai tanszék vezetője, 1937-ben orvosi élettani Nobel-díjat kapott. Biológiai oxidációval az izomműködés biokémiájával foglalkozott. C-vitamint talált a paprikában. Később rákkutatást is folytatott. Politikai küldetése miatt többször menekülnie kellett. Az USA-ból többször hazajött. 1983-ban a rubintokkal ékesített zászlórendet kapta.

„Uram! Azzal dicsérlek, hogy szebbé teszem a Teremtés rámeső zugát,

Hogy fénnel, meleggel, jóakarattal és örömmel
Töltöm meg világomat. [...]

Uram! Szeretni tudó és szeretetre szomjúhozó szívet,
Szabadon gondolkodó és alkotni tudó szellemet adtál. [...]

Uram! Tisztítsd meg szívemet, emeld magadhoz szellememet.

Hogy testvéreimnek testvére lehessenek.”

(Részletek a Psalmus Humanusból)

24. **Duke, Charles:** amerikai úrhajós. Ő a 10. ember, aki a Holdra lépett. 1972-es űrutazása után megrázó Isten-élményben volt része. Azóta egy biblicsoporttal bizonyoságot tesz, betegek gyógyulásáért imádkozik.

„Nyolc hónappal a Hold-utazásom (1972) után lettem keresztyén. Beláttam, hogy a Biblia Jézus Krisztus megváltói mivoltának elfogadásában jelöli meg az üdvösség egyetlen útját. A Holdon töltött órák izgalmát és boldogságát még csak össze sem lehet hasonlítani azzal a boldogsággal, amelyet Jézus oldalán, az örökkévalóság felé vezető úton, nap nap után átélek.”

25. Irvin, James: amerikai űrhajós. 1971-ben nyolcadik emberként lépett a Holdra. Később egy keresztyén karitatív közösség szervezője lett.

„A Holdon kristálytisztán rohant meg Isten és szent Fia végtelen hatalmának az érzése. A Holdon éreztem

Részlet Bognár József Az Úré a Föld című könyvéből.

Megjelent

Bognár József: Az Úré a Föld (módszertan és kiegészítő ismeretek – nemcsak – biológianároknak) című könyve (Bp.: RPI, 2005.)

A kötet fő fejezetei:

Az Úré a Föld

Természettudósok vallomásai

Egészséges életre nevelés

Környezetvédelem

Módszertan

Híünk sarkalatos kérdései

Hasznos összeállítások, táblázatok

A kötet a természettudós szemszögéből vizsgálja témáit, de a szerző a humán tudományokat is jól ismeri. 242 oldal, ennek ellenére inkább a gyors áttekintést segít adattár, szerteágazó területekről gyakran vázlatosan ölel fel információkat, érdekességeket, lehetőleg a biológia legújabb eredményeit figyelembe véve. A biológianár kézikönyve lelkészek, hitoktatók számára betekintést nyújt arról is, hogy miképp értik meg hívő természettudósok a Szentírás igazságait.

Következő számainkban részletesebb recenziót is közlünk.

Isten lenyűgöző jelenlétét. Lelkét oly közel éreztem magamhoz, ahogyan a Földön sohasem éreztem. Megdöbbentő volt [...] azóta imádkozom! Azóta hirdetem az egész világon: [...] minden ember élhet áldottan és boldogan, ha reménykedik és imádkozik, hogy Isten átalakító érintése megkapja a Krisztus iránti szeretetet.”

3. További irodalom

1. Bolyki János: Hit és tudomány. Ref. Zsinati Iroda Sajtóosztály, 1989.
2. Hit és tudomány – teológusok és fizikusok párbeszéde. Hódmezővásárhely (Eötvös Loránd Fizikai Társulat) Vásárhelyi Horizont I.
3. Fohászok és vallomások. Vigilia, 1988.
4. Hegedűs Loránt: Jézus és Európa. Mundus K., 1998.
5. Kiss Ferenc: Az üdvösség útján. Primo-Evangéliumi K., 1991.
6. Schweitzer, Albert: Szózatom az emberkhez. – In: Confessio, 1984/4.
7. Schweitzer, Albert, az igehirdető. Ref. Zsinati Iroda Sajtó., 1985.
8. Szent-Györgyi Albert – dokumentumok, riportok. Akadémiai Kiadó, 1989.
9. Végh László: Természettudomány és vallás. Kálvin K. 2002.
10. Vukanovic, Vladimir: Tudomány és hit. Kálvin K. 1998.

Megrendelőlap

Alulírott megrendelem Bognár József: Az Úré a Föld című könyvét (Bp.: RPI, 2005.)

A megrendelő neve: .....

A megrendelő címe: .....

A számlakérő megnevezése: .....

A számlakérő címe: .....

A könyv ára: 1995.- Ft (Áfával) + postaköltség

Fizetés módja: postai utánvétel

Megrendelhető a Kálvin Kiadó címén: 1114. Budapest, Bocskai u. 35. Fax:06-1/386-8267

Kelt. ...., 2005. ....-n

Megrendelő aláírása: .....

Az új típusú történelem érettségi

Pál Judit

Az utóbbi esztendőik legradikálisabb közoktatási reformjának bevezetésére, egy alapjaiban új jellegű megmérettetésre készülődik országunk tanár- és diákársadalma. A koncepció lényege már világos, a követelményrendszer mindnyájunk számára hozzáférhető, s lassanként kezdenek láthatóvá válni a finom részletek is. Azzal együtt, hogy némely kérdésekben a változtatás lehetősége még jelenleg is fennáll (kerettanterv/kerettantervek, *de nem az ideai vizsgaidőszakra – a szerk.*), nekünk szaktanároknak nagyon komolyan kell venni tanítványaink felkészítését, de mindenek előtt nekünk magunknak kell a követelményrendszer és az új típusú feladatok ismeretében változtatni módszereinken, s a teljesen új feladathelyzetekre trenírozni diákjainkat. A vizsgakövetelmények teljesítéséhez ugyanis alapvető szemléletváltása van szükség.

Vegyük most sorra a változásokat!

Az új vizsgakövetelmények

A vizsgakövetelmények abból indulnak ki, hogy a középiskolai történelemtanítás akkor tekinthető eredményesnek, ha a tartalmak elsajátításával párhuzamosan a diákok elsajátítják azokat a képességeket is, melyek elengedhetetlen elemei a sokoldalú történelmi műveltségnek. A *tartalmi újítás* elsősorban azt szolgálja, hogy az eseménytörténeti ismeretek mellett több figyelmet kapjanak a társadalmi, gazdasági kulturális és eszmetörténeti folyamatok, tehát azok a tartalmak, amelyek az egyes korszakok életszerű bemutatásához nélkülözhetetlenek. A *képességjellegű követelmények* hangsúlyossá tétele pedig arra készíti bennünket, történelemtanárokat, hogy a *források használata és értékelése, a szaknyelv alkalmazása, a térbeli és időbeli tájékozódás, az eseményeket alakító tényezők feltárása, a történelmi események és jelenségek problémaközpontú bemutatása* a kiemelt fejlesztési területeink közé tartozzon.

Az érettségi vizsgaszabályzat két szinten határozza meg az érettségi követelményeit. A vizsgázó szabadon dönthet arról, hogy közép vagy emelt szintű vizsgát kíván tenni. A *középszintű vizsga* a jelöltektől az egyszerűbb ismeretszerzési eljárásokat, kifejezőképességet, a rendszerezés és az alkalmazás alapvető formáit, valamint a történelmi ítéletalkotás készségének meglétét igényli. Mindez a gyakorlatban azt jelenti, hogy a legfontosabb tényeket, adatokat, ismereteket, egyszerű összefüggéseket, a kreativitás és a történelmi ismeretek alkalmazásának alacsonyabb fokát kéri számon a jelöltön. Az *emelt szintű vizsga* bonyolultabb ismeretszerzési eljárásokat, összetettebb rendszerezési, alkalmazási, összehasonlítási és elemzési szempontok alkalmazását, valamint magasabb fokú gondolkodási műveleteket, önálló ítéletalkotási készséget vár el a jelölttől. A két szint közötti különbség az adott téma megközelítési módjában, a források terjedelmében, a tényanyag mennyiségében valamint a feladatok eltérő nehézségi fokában jelenik meg.

A témakörök és a lexikális anyag megváltozása

A témakörök mindkét szinten azonosak, átfogják a történelem egészét, de emelt szinten az egyes témakörök több altémát tartalmaznak.

1. Az ókor és kultúrája
2. A középkor
3. A középkori magyar állam megteremtése és virágkora
4. Szellemi, társadalmi és politikai változások az újkorban
5. Magyarország a Habsburg Birodalomban
6. A polgári átalakulás, a nemzetállamok és az imperializmus kora
7. A polgárosodás kezdetei és kibontakozása Magyarországon
8. Az első világháborútól a kétpólusú világ felbomlásáig
9. Magyarország története az első világháborútól a második világháborús összeomlásig
10. Magyarország 1945-től a rendszerváltásig
11. A jelenkor
12. A mai magyar társadalom és életmód

A vizsgakövetelményekben a lexikális ismereteket lényegesen szűkítették, a magyar és az egyetemes történelem arányát 60%-40%-ban határozták meg és meghatározó módon (50%) jelenik meg a XIX-XX. század története.

A témákat illetve a hozzájuk kapcsolódó vizsgaszinteken megjelenő elvárásokat a vizsgakövetelmény alábbi részletével szemléltetem.

Téma	Reformáció és a katolikus megújulás
Középszint	A reformáció főbb irányzatai források alapján (lutheránus, kálvinista) A katolikus megújulás, az ellenreformáció kibontakozása A barokk stílus jellemzői
Emelt szint	Nagyhatalmi konfliktusok és vallási ellentétek a koraújkori Európában (pl. francia-Habsburg vetélkedés, harmincéves háború)

Az új követelményrendszer a lexikális ismeretek lényegesen szűkebb körét követeli meg a tanulóktól, melyet a kerettanterv tartalmaz. Problémát jelent azonban, hogy a 2004-es új NAT (Nemzeti alaptanterv) bevezetésével az OM által 2000-ben kiadott kerettanterv elbizonytalanodott, hiszen a jövőben már több kerettanterv is piacra kerülhet, tehát jelenleg hiányzik az a mögöttes lexikai háló, mely pontosan rögzíti a vizsgán számonkérhető lexikális ismereteket. *(A hatályos jogi szabályozás szerint ez 2008-tól súlyosan érinti a nyolc évfolyamos, 2012-től a négy évfolyamos középiskolákat.)*

Írásbeli és szóbeli vizsga

A vizsgareform korszerűsítő törekvéseinek meghatározó eleme az írásbeli vizsgarész bevezetése, melyet a vizsgateljesítmények összemérhetősége, a vizsga követelményeinek és a vizsga feltételeinek egységesítése, az új mérési, értékelési gyakorlat elterjesztése, a módszertani reformok gyakorlati érvényesítése indokoltak. A várható változások a vizsgafeladatok oldaláról vizsgálhatóak a legközérthetőbben, hisz ezen feladatok mutatják leginkább azokat a szemléletbeli különbségeket, amelyek a hagyományos és az új típusú feladatok között húzódnak. Ezen érettségi feladatok nem csupán a megtanultak visszaadását, hanem a tanultak új helyzetben történő alkalmazását várják el a jelölttől. Minden írásbeli feladat magába foglal valamilyen ismeretforrást (szöveget, képet, térképet, diagrammot, grafikont, karikatúrát...), amely vagy tartalmazza a szükséges információkat, vagy segíti előhívni azokat az ismereteket, amelyek segítségével a feladat sikerrel megoldható. *(A vizsga jellegéből ered, hogy a feladathoz adott segédletek, források lehetnek olyanok is, amelyekkel a tanuló előzetesen nem találkozott. E vitatott dolog mellett érveként azt szokták felhozni, hogy ha meggondoljuk, a középiskola elvégzése után gyakran találkozunk olyan információval, amiről addig semmit sem tudtunk, mégis döntéseket hozunk ennek alapján. A vizsga azt méri, mennyire képes ilyen feladathelyzetet kezelni a végzős tanuló – a szerk.)*

Az írásbeli feladatlap központilag készül mindkét vizsgaszinten, értékelését és javítását központi útmutató határozza meg. Az írásbeli feladatlap két részből áll:

- Egyszerű, rövid választ igénylő feladatokból, melyeknek csak egy megoldásuk lehet, ezek az ún. *tesztfeladatok*;
- Szöveges feladatokból, amelyek
  - Problémamegoldó, azaz rövid szöveges választ igénylő, illetve
  - Elemző, azaz hosszú szöveges választ igénylő feladatok lehetnek.

E feladatokat a szakmai köznyelv – némileg pontatlanul, de általánosan elterjedt módon – *esszé-feladatok*nak nevezi.

Az írásbeli szöveges feladatai az alábbi történelmi korokra vonatkoznak

1.	Egy ókori vagy középkori, vagy koraújkori egyetemes történelmi anyag
2.	Egy egyetemes történelmi anyag (XIX-XX. sz.)
3.	Egy középkori vagy koraújkori magyar történelmi anyag
4.	Egy XVIII-XIX. századi magyar történelmi anyag
5.	Egy XX. Századi magyar történelmi, vagy a mai magyar társadalomra vonatkozó anyag

A szöveges feladatoknál megjelenik a választhatóság, vagyis a vizsgázók a megadott szempontok figyelembevételével szabadon választhatnak a feladatlap feladatai közül. (Középszinten 8 felkínált feladatból 3-at, míg emelt szinten 10 feladatból 4-et kell kidolgozni. Hibás választás esetén a megoldás egy része nem értékelhető.)

A szóbeli vizsga történelmi jelenségek és események problémaközpontú bemutatását várja el a tanulóktól, elsődlegesen azt méri, hogy a jelölt miként tud a történelem különböző dimenzióiban (pl. gazdaság, társadalom, politika, kultúra...) eligazodni és mennyire képes a tételben meghatározott problémát összefüggéseiben bemutatni, elemezni és értelmezni. A vizsga témakörei mindkét szinten azonosak, középszinten lehetőségünk van szabad téma megfogalmazására is.

1. Gazdaság, gazdaságpolitika, anyagi kultúra
2. Népeség, település, életmód
3. Egyén, közösség, társadalom
4. Modern demokráciák működés
5. Politikai intézmények, eszmék, ideológiák
6. Nemzetközi konfliktusok és együttműködések

+1. A szabad téma helytörténet, történelemfilozófia, az iskola sajátosságaiából eredő saját téma lehet.

A szóbeli tételek körét, tematikáját (korszak, résztema) az előírt témakörök és vizsgakövetelmények alapján középszinten a középiskolai szaktanárok határozzák meg. A szóbeli vizsgára témakörönként 2-4 konkrét tételt, feladatot, összesen legalább húsz tételt állítottak össze a szaktanárok. Emelt szinten a vizsgaközpont által felkért független szakértők határozzák meg a szóbeli vizsga konkrét tételeit, összesen legalább harmincat. A konkrét feladatok egyik szinten sem nyilvánosak. A diákok a szóbeli vizsgarészen összesen 60 pontot szerezhetnek.

A vizsga értékelése

Értékelési szempontból az új típusú érettségi meghatározó eleme az összemérhetőségre való törekvés. A vizsgafeladatokhoz részletes javítási útmutatókat készítenek – ez talán a vizsgarendszer legkritikusabb eleme – ezáltal a jelenleg alkalmazott globális értékelési gyakorlatot felváltja a képességek szerinti ún. analitikus értékelés. Szöveges jellegű feladatoknál az alábbi táblázat rögzíti az értékelés szempontjait.

<i>Problémamegoldó feladat</i>		<i>Elemző feladat</i>	
A feladat megértése	20%	A feladat megértése	20%
Kompetenciák szerint -források használata -szaknyelv alkalmazása -tájékozódás térben és időben -eseményeket alakító tényezők feltárása -problémaközpontú feldolgozás	70%	Kompetenciák szerint -források használata -szaknyelv alkalmazása -tájékozódás térben és időben -eseményeket alakító tényezők feltárása -problémaközpontú feldolgozás	60%
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	10%	Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	20%

A szöveges feladatoknál újszerű javítási szempontok érvényesülnek, hiszen a megoldási útmutatóban megfogalmazott kritériumok az elvárt tartalmak mellett (fogalmak, adatok...) elsődlegesen az elvégzendő műveletekre (pl. megadott szempontok alapján egyszerű információk gyűjtése, egyszerű következtetések megfogalmazása a történelmi események okairól, következményeiről...) vonatkoznak.

Az érettségi vizsga során mindkét szinten összesen 150 pontot érhet el a jelölt (írásbeli 90 pont, szóbeli 60 pont), majd a pontok összesítése és a százalékos számítása alapján állapítják meg a diák osztályzatát.

Mint láthatjuk, valóban lényeges változtatásokat hoz magával az új típusú érettségi, melyre nekünk, felkészítő tanároknak is alaposan fel kell készülnünk ahhoz, hogy diákjaink sikeresen vizsgázzanak. A témakörök megváltozása következtében tanítási gyakorlatunkban bővíteni szükséges a 20. század és a jelenkor tanítására fordított időt, és a tanórák során tágabb teret kell biztosítanunk a társadalomtörténeti, művelődés- és életmód-történeti tananyag feldolgozására. Felkészítő munkánkban lényegesen nagyobb szerepet kell kapjon az ismeretforrásokkal történő tananyagfeldolgozás, mely diákjaink aktív és egyéni feladatmegoldó munkájára épül, valamint a sikeres felkészítés kiemelt területként kell kezelnünk a szövegértési és szövegalkotási feladatok gyakorlását.

Mindannyiunknak erőt, bátorságot és hitet kívánok az új kihívások legyőzéséhez!

Mit tudok és mit gondolok a határon túli magyarokról?

Néhány héttel a december 5-i népszavazás után lapunk felkérésére egy református középiskola diákjaitól kaptunk választ a fenti kérdésre. Szívbeli jó reménységgel válogatunk a gondolatok között.

Az igazság az, hogy csak egy alkalommal találkoztam határunkon túl élő magyarokkal.

Tavaly márciusban egy hittanverseny kapcsán Romániába kellett utaznunk.

Igaz, hogy kilenc órán át ültünk egy kényelmetlen autóban, a táj mégis magával ragadott. Végre megérkeztünk Székelyudvarhelyre. Az ott élő magyarok határtalan kedvességgel és kitörő lelkesedéssel fogadtak mindenkit, aki Magyarországról érkezett.

Volt szerencsém beszélgetni egy ottanival is, aki elmesélte, hogy hogyan éli meg azt, hogy mindkét országban elutasítással kezelik őt. Látszólag már beletörődött ebbe az állapotba, de a szíve legmélyén még reménykedett, hogy ez a helyzet megváltozhat. De akármikor szóba került az állampolgárság kérdése, ő gondolkodás nélkül magyarnak vallotta önmagát.

Megdöbbenő volt látni azt, hogy az ott élők mennyit szenvednek azért, ami nekünk természetes. Én azt gondolom, hogy minden embernek joga van dönteni a saját élete felől. Nem foszthatjuk meg embereket ezreit az otthonuktól, szülőföldjüktől.

Hála Istennek, nekem nem kellett ilyesfajta gondokkal megküzdenem, de nagyon-nagyon sajnálom azokat, akiknek igen.

Odakint rendkívül rendes emberekkel ismerkedhettem meg, de sajnós az én egyedüli véleményem nem sokat számít. Csak remélni tudom, hogy ez a helyzet hamarosan változni fog, és az emberek összefognak azokért, akik másoknak vannak kiszolgáltatva.”

Katalin, 10. évf.

„Sajnálát és szívfájdalom az, amit érzek irántuk, hiszen a trianoni döntés után minden harmadik magyar idegen uralom alá került. Ilyen csonkítás az egész történelemben páratlan.

Sajnos én még nem voltam Erdélyben, de nagyon szeretnék elmenni. Sok dolgot hallottam a határon túli magyarokról, hogy nagyon rendesek, és hogy napra készek a politikában.

Ez a választás nagyon rosszul sikerült, és ahogy hallottam, a határon túli magyarok a zászlóra fekete

szalagot tűztek. Meg tudom érteni őket, hisz Trianon után is ezt tették, de akkor az egész ország szolidáris volt velük, mert egy éven keresztül minden magyar feketében járt.

Minden uniós tagállam befogadta a határon túl élőit, csak mi nem vagyunk képesek rá. Sokan azt hiszik, hogy ha megadtuk volna az állampolgárságot, akkor rengetegen jöttek volna. De ha még így is lett volna, akkor is, ők is magyarok! ... Sok minden fajta nemzetiséget beengedünk, csak a saját fajtánkat nem?!

Ez a választás nagyon nagy szégyen az anyaországnak.

Én még nem szavazhattam, mert még nem vagyok nagykorú, de ha elmehettem volna, akkor biztos, hogy igennel szavazok, hogy ne kelljen a hatá-

A Szabó-bástya a Farkas utca végén

ron túli magyaroknak kirekesztve érezniük magukat.”

Sarolta, 12. évf.

„A határon túli magyarok egy háború utáni tragédia áldozatai. A határon túli magyar testvéreink a mai napig otthon vannak, hiszen szülőföldjük és magyar föld az, ahol laknak.

A magyarok helyzete igen mostoha, mert nagy megaláztatásban részesítik őket a többségi nemzet tagjai. Szerbiában mindennaposak a fizikai bántalmazások, a lelki terrorról nem is beszélve. Erdélyben a szavazások idején a boltokra ez volt kiírva: „Magyar állampolgár nem vásárolhat”. Ez emlékeztet a fajüldözésekre, a II. világháború idején a zsidók nem vásárolhattak, ahol akartak, az USA-ban pedig a négeres voltak száműzve a boltokból.

Azt gondoltam, a világ már felnőtt ahhoz, hogy ne legyen ennyire szármalmas, de tévedtem.

Mostoha sorsuk van a kint élő magyar testvéreinknek, és megérdemelték volna, hogy kiálljunk mellettük. Nem pofonütni, hanem megsimogatni kellett volna az arcukat.”

Gábor, 12. évf.

„1920. június 4-én írták alá a trianoni palotában azt a békediktátumot, amely értelmében Magyarország elvesztette területének körülbelül kétharmadát.

Tehetnek arról a határon túliak, hogy a határon túlra szorultak, hogy ott húzták meg a határokat, ahol?

Családokat választottak szét ezzel a döntéssel! De attól még, hogy más országban élnek /nem saját akaratukból/, ugyanolyan magyarok, mint mi, akik Magyarországon élünk.

Ha akkor 30 km-rel arrébb húzzák meg a határ vonalat, most én is

Romániába kerültem volna, és a szavazás idején reménykedhettem volna abban, hogy magyar „testvéreim” nem tagadnak meg.

Szerintem a magyar nemzet a határon túli magyarokkal teljes. Azt, hogy megkapják-e az állampolgárságot, nem szavazással kellett volna eldönteni, hanem természetesen kellett volna tekinteni.

Mit gondolhat most rólunk, magyarokról Európa, hogy még a saját vérünkért sem állunk ki?!”

Bernadett, 10. évf.

„Hozzám nagyon közel áll ez a kérdés, hiszen én Erdélyben éltem tizenegy évig, és ott élnek a közeli hozzátartozóim is.

Ott nagyon jó kép alakult ki Magyarországról. Ha visszaemlékszem a kiskoromra, nagyon sok szép dolgot hallottam Magyarországról, és mindig vágytam arra, hogy egyszer majd eljövök. Tudtam, hogy ha átköltözünk, jobb élet vár ránk.

Nem olyan régen volt a népszavazás a kettős állampolgársággal kapcsolatban, és engem megdöbbentett a szavazás eredménye. Ha belegondolok, hogy Erdélyben mennyi olyan gyerek él, mint én voltam, s vágyódik arra, hogy egyszer eljőjön

Magyarországra, és megcsodálhasson olyan dolgokat, amelyek nem adtak meg neki, és egyszer csak kiderül az, hogy a magyarok többsége nem látja szívesen őket. Most úgy látszik, hogy a saját nemzete taszítja el magától a kintieket.

Az én családom már Magyarországon él, de nem könnyű eljutni a magyar állampolgárságig, hiszen még most is csak tartózkodási engedéllyel rendelkezünk, pedig már hat éve itt élünk. Ennek ellenére egy percig sem irigykednék azokra, akik könnyebben szereznék meg.”

Zoltán, 10. évf.

Emléktábla a Farkas utcai templom falán

„... És mindenki vallja: Csokonai él!”

Csokonai Csurgón

Szabó Sándor

„Fojtó szirokkónak bevétől
Asznak tüdőbólyagjaim,
S a kriptáknak fagyos szelétől
Borsódnak minden tagjaim.
Szívem megett egy láthatatlan
kéznek nyila bélőve áll,
S mellem csontboltján irgalmatlan
Sarkával rugdos két halál.”¹

Kettőszáz éve, 1805. február 28.-nak hajnalán Debrecenben meghalt Csokonai Vitéz Mihály. Halálának híre futótűzként terjedt el a cívisvárosban. Másnap mintegy 3000-en kísérték a költőt utolsó útjára a Hatvan utcai temetőben. Családtagok, költőtársak, barátok, a Református Kollégium polgárai. Az életében oly hányatott sorsú víg poéta halhatatlanná vált.

Az alig krisztusi kort megélt költő életének nyolc és fél hónapja Csurgóhoz és szeretett iskolánkhoz köti. Annak ellenére, hogy Csokonai csurgói létét a folyamatos bizonytalanság jellemezte, maradandót alkotott. Iskolánkban való tanításának kezdete után alig egy héttel már le is írja Sárközi István egyházmegyei gondnoknak pedagógiai ars poétikáját: „*A keresztyén regulát veszem fel a helyzetetésem maximául ... azon törekedem, hogy ahhoz szoktassam növendékeimet, ... mi a mai gondolkozó és gondolkodtató tanítás, ... mi a valóságos embert formáló tudás, ... mi az embertszerető oktató...*” Sárközi István pedig így vall róla: „*A methodus docendi, modus agendi (oktatási módszer, eljárás mód), melyet mind publice (előadva) mind sétálási közben Tanítványaival elkövetni szokott, igen magához édesítette őket s minden reménységet nyújt ... maga felől.*”²

Könyvek híján tanítványainak jegyzeteket, kivonatokat készített. Magyarul tanított verstant, máig megmaradtak „*A magyar verscsinálásról*” és az „*Epopeáról*” írt munkái. A ma újdonságként felfedezett drámapedagógiai módszerrel nyeri meg tanítványait. Alkalmi darabokként írja meg diákjai számára a „*Cultura avagy Pofók*” és „*Az özvegy Karnyóné s két szeleburdiak*” című komédiáit. Az egyik csurgói dolgozat hátoldaláról került elő „*Virág Benedek Úrhoz*” című ódája. Jól ismerjük és gyakran idézzük Csokonai „*Csurgói prédikációját*”. Megírta a magyar felvilágosodás egyik legnagyobb programadó költeményét - mely a mai iskola számára is iskolafilozófiai sarokkönek számít - a „*Jövendölés az első oskoláról a Somogyban*” című ódáját.

Csokonai Vitéz Mihály csurgói diákjaitól így búcsúzott: „*Sajnálom, hogy el kell válnom tőletek ... egy vigasztalással, vagy ha szabad, dicsekvéssel hagylak itt benneteket, hogy amit tőlem tanultatok, mindazoknak vagy egy, vagy más hasznát közönséges életbe az oskolán kívül is használhatjátok.*”³ 1800 tavaszán csurgói szolgálata kitelével gyalog indult el haza szülővárosába.

A költőt kedves tanítványa, Gaál László, követte Debrecenbe filozófiát hallgatni, ahol Csokonai édesanyjánál, özv. Csokonai Józsefnénél kosztos diákként lakott. A hálás tanítvány így emlékezett csurgói nevelőjére: „*Csokonaihoz hasonlót tanítót nem esmerem. Csurgón ő nékie nem vólt szükségé, sem regulázó vagy fenyítő törvényre, sem ferulára, plágára vagy vesszőre, botra - őt gyermeki respectussal szerették, hallgatták tanítványai, regula nélkül, bot nélkül - harag nélkül örömben tanított ő, tanultak a tanítványok.*”⁴ A költő halála után Gaál László gondozta Csokonai hagyatékát, majd azt később átadta Domby Mártonnak, az első életrajzírónak.

¹ Csokonai Vitéz Mihály: Tüdőgyulladásomról

² Dr. Horváth József: Professzor Csokonai, SOMOGY, XXXII/1, 2004. p. 25.

³ Csokonai Vitéz Mihály Beszédei, MAGVETŐ, 1982. p. 30.

⁴ Vargha Balázs: Csokonai emlékek, MTA Irodalomtörténeti Intézete, Akadémiai Kiadó, 1960. p. 432.

A csurgói Csokonai-kultusz iskolánk legnagyobb diákja, **Baksay Sándor** által 1845-ben, a költő-tanár módszereire épülő Önképzőkör alapításával kezdődik. Baksay különös szeretettel emlékezik a csurgói iskolára, hiszen püspöki székhelyében is megemlíti azt: ... *egy kies halmon, a Csokonay Parnassusán találtam hív dajkára. Ez az emlékezés mély hálára kötelez...*⁵ A hála nem is maradt el, hiszen ismerjük Baksaynak egy novellatörredékét mely *„Téli rege címmel Csokonainak egy Kunszentmiklóson töltött éjszakájáról szólott volna. A költő karácsonyi legatioról hazatérő útjában Kecskemétről Szabadszállás felé igyekszik. Az irtózatot hóvatarban, mikor már majdnem megveszi az Isten hidege, szánjára tessékeli egy jómódú kunszentmiklósi gazda, Baky János. Nagy megbecsüléssel fogadják ennek a házában; de mikor megtudja, hogy nem Szabadszálláson van, pedig odaigérkezett másnapra, neki akar vágni a fürgeteges éjszakának. Csak azzal az ígérettel tudja visszatartani Baky gazda, hogy másnap reggel elviszi Szabadszállásra. Másnapra ugyan olyan hó esik, hogy szánnal ki sem mozdulhatnak; de mivel Baky János is szótartó ember, lóháton viszi át Szabadszállásra a költőt, ki addig legföljebb csak Pegazust sarkantyuzta.*⁶”

A **Baksay Sándor** által alapított önképzőkör 1882-ben alakul át Csokonai Körré. A kör vezetője **Kondor József** tanár úr és tanítványai gyűjtést rendeznek és megfestetik **Aggházy Gyulával** a Díszteremben látható, országosan is ismert, a költőt ábrázoló olajfestményt. A festményt 1887. október 26-án, fényes ünnepség keretében leplezték le. Az 1921-ben alakult cserkészcsapat **Csokonai** nevet vette fel. Iskolánk az 1926/27-es tanévtől kezdődően viseli költőóriás tanárunk nevét. 1929-ben megalakul az Öregdiák-szövetség. Első fontos ténykedésük a főépület aulájában felállított két relief, melyek Csokonait és Festetics grófort ábrázolják. A vörösmárvány domborműveket, **Horvay János** szobrászművész alkotásait 1931-ben adták át. Második iskolaalapítónk **Matoltsy Sándor** igazgatótanács elnöksége idején 1936. szeptember 14-én avatják fel a Csokonai-emlékpadot, **Gády Lajos** szobrászművész alkotását. Rajta iskolánk legendás tanára, **dr. Écsy Ö. István** verse olvasható: *„Itt, ahol most zöld gyep felett, / vén fák alatt e kis pad áll: / Itt tanított s verselgett / Csokonai Vitéz Mihály.*”⁷ 1953-ban a főbejáratnál emléktáblát helyeztek el. 1967-ben állították fel **Kamotsay István** Csokonai mészakőszobrát a város főterén. 1968-tól kezdődően két évente rendezték meg a Diákszínházi Napokat, melyet nagy fájdalomunkra elbitoroltak tőlünk. Az 1980-as évek elejétől a főépület aulájában márványtábla hirdeti Csokonai pedagógiai hitvallását. 1999. május 28-án nyitottuk meg az iskola történetét és Csokonait bemutató állandó kiállításunkat a könyvtár folyosóján. 2001-ben a díszterem előtt helyezték el **Varga János** helyi fafaragó Csokonai-szobrát. 2003-ban Csokonai Vitéz Mihály születésének 230. évfordulója tiszteletére avattuk fel az első iskola épületéhez közel a 250 férőhelyes szabadtéri színpadot, melyet „Új Hélikon Teátrumnak” nevezhetnénk el. Az új létesítmény talán otthont ad majd az újra alapítandó Csurgói Csokonai Vitéz Mihály Diákszínházi Napoknak. Hiszen diákszínháziaink nagy sikerrel adták elő az ifj. **Szabó Sándor** tanár úr által Csokonai műveiből összeállított *„Jázminos lugasban”* című darabját és a *„Karnyónét”*.

A csurgói Csokonai-kultusz nem csak tárgyokban gazdag, de írásban is. A teljesség igénye nélkül meg kell említeni a hűséges tanítvány **Gaal László**, **Csire István**, valamint **Kondor József**, **Héjjas Pál**, **Dr. Écsy Ö. István** tanár urak, és **Bertók László** egykori diákunk munkáit. Jelenünkben **Dr. Horváth József** tanár úr végez áldozatos munkát és rendszeresen publikál „Csokonai professzor” csurgói emlékeivel kapcsolatban. Meg kell említeni még **Violáné Bakonyi Ibolya** és **Viola Ernő** könyvtáros tanárok e témában végzett lelkiismeretes, gyűjtő és rendszerező tevékenységét. Különös öröm számunkra az, hogy diákjaink közül is van, aki szívesen végez kutatómunkát Csokonaival kapcsolatban. **Petlánovics Eszter** a közelmúltban nyert pályadíjat a Debreceni Református Kollégium országos pályázatán. Dolgozatának címe: *„Nemes szívű Nevendékek! Kiket forrón szerettek...”*

Kettőszáz éve, 1805. február 28.-nak hajnalán meghalt **Csokonai Vitéz Mihály**. Hogy halhatatlan maradjon, nekünk, s a ránk következő nemzedékeknek kell életben tartani szellemiségének csurgói örökségét.

⁵ Emléklapok Főtiszteletű Baksay Sándor úrnak Dunamelléki Ev. Ref. püspökké történt ünnepélyes felavatása alkalmával 1904. Évi március hó 20-án a budapesti Kálvintéri ev. Ref. templomban elmondott beszédek, Dunamelléki Ev. Ref. Egyházkerület, 1904., p. 30.

⁶ Kékly Lajos: Baksay Sándor összegyűjtött irodalmi dolgozatai I-III., I/p. 11.

⁷ Dr. Horváth József: Csurgói Panteon, Csokonai Vitéz Mihály Református Gimnázium, 2000. p. 3.

Bertók László Kossuth-díjas, Pro Alma Mater emlékplakettel az elmúlt tanévben kitüntetett költődiánkunk 1953-ban csurgói gimnazistaként Csokonai születésnapjára jubileumán verssel köszöntötte:

„Örök emléked tisztelve
 Jó költő-tanár.
 Építve a hont, hol senki sem henyél,
 És mindenki vallja:
*Csokonai él!*⁸
 Adja Isten, hogy így legyen!

E számunk képei:

A Farkas utcai templom

Kolozsvárt a Farkas utca a város közlekedési fővonalától félreesik. Olyan, mint egy karcos téglány alakú tér. Egészen körül van zárva öreg, csodálatos épületekkel. Az egész olyan forma, mintha nem is utca volna, hanem egy nagy szabadtéri templom. ... Rendes körülmények között nagy, komoly csendesség honol benne. Ez a tér körös-körül van építve Isten dicsőségére szolgáló épületekkel. Egyik bötűjét a katolikus Báthori Kollégium zárja be, a másikat a csodálatos református templom, egyszerű és óriás gótikájával.” (Ravasz László)

Mátyás király volt a templom építésének legfőbb pártfogója. Kolozsvár város tanácsa 1486-ban mondta ki, hogy a ferences barátok számára telket biztosítanak „a Farkasok mezején, a Szabók bástyája közelében”. A János barát vezette építkezés 1510 körül befejeződött. A hitújítás harcai a templomot nem kímélték. 1556-ban a protestánsok elégették a kolostor és a templom szentképeit.

Báthori István 1580-ban az elhagyatott klostrot és templomot a jezsuitáknak ajándékozta. 1603 tavaszán, Toroczkai Kovács Máté unitárius első pap a jezsuiták erőszakossága miatt tüzes beszédével lángra gyújtotta a nép haragját, s a városbeliek megrohanták a jezsuitákat. Azzal az okoskodással, hogy a fecskének a fészket is el kell pusztítani, hogy vissza ne térjen, a berendezést szétverték, a templom boltozatának egy részét is beontották.

Az 1622. évi erdélyi országgyűlés a romot a református egyháznak adományozta. 1636-1647 között I. Rákóczi György fejedelem újjáépítette és berendezéssel látta el. Ekkor készültek a padok, a ciprusfa szószékkorona, a mívés reneszánsz kőszószék. Ez utóbbi Kőfaragó Benedek és Elias Nicolai munkája. A szószék mészkőből, a díszítés alabástromból készült, az egyik táblára a Tízparancsolat szövegét héberül írták fel.

A templom belső térhatását hajója rendkívüli szélességének - 15 méter - s az efölött 19 méter magasságban ívelő hálóboltozatának köszönheti. A templom hajója 34 méter hosszú, a kórusa pedig 10x23 méter területű.

A zömök torony alapozása gyenge volt, a harangokat később fából ácsolt toronyban helyezték el. 1789-ben a torony leégett, a megolvadt harangokat újraöntötték és ma a Magyar utcában szolgálnak.

Noha már a reformáció előtt is működött orgonista, az újjáépített templom 1765-ben kapott orgonát, melynek építészete Johannes Hahn volt, Nagyszébenből. 1913-ban a pécsi Angster és Fia cége készített új hangszert, melybe beleépítették a régi orgona sípjait, orgonaházát pedig díszítésül tették az új orgonára.

A kolozsvári Művelődés Kiadó 2004-ben megjelentette Herepei János könyvét, mely a Farkas utcai templom és a kollégium történetéből válogat. Bemutatja az ott szolgált jeles lelképásztorokat, egyházfikat, kántorokat, a kollégium tanárait, könyvtárosait és diákjait. Jellemez néhány fontos műtárgyat, mint pl. a Rákóczi-kelyhet, vagy a Lórántffy Zsuzsanna által ajándékozott bársonytakarót.

A templom előtti kis téren található a Kolozsvári testvérek, Márton és György által 1373-ban készített Sárkányölő Szent György lovasszobrának másolata. (1904-ben állították fel). A szobor eredetije a prágai várban látható.

⁸Bertók László: Így élt Csokonai Vitéz Mihály, Móra Könyvkiadó, 1973. p. 205.

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

A Zsinati Missziói és Ifjúsági Iroda a Zsinati Missziói és Ifjúsági Bizottság döntése értelmében, a Zsinati Tanács által elkülönített pályázati alap terhére *pályázatot ír ki*

A) A Magyarországi Református Egyház gyülekezeti csoportjai, ifjúsági és missziói szervezetek helyi csoportjai és iskolai csoportok részére

„Nemzedékek egymásért” címen

ifjúsági csoportok, gyülekezeti közösségek diakóniai és missziói szolgálata (hosszú távú, egész éves) támogatására.

Pályázati keretösszeg 800.000,- Ft. Egy pályázó csak egy programmal pályázhat, a pályázott összeg legalább 40.000,- Ft és legfeljebb 80.000,- Ft lehet.

Pályázni lehet 2005. május 1. és november 30. között megrendezésre kerülő programokkal.

Előnyt jelent:

- több helyi közösség összefogásán alapuló programok;
- közép- és hosszú távú projektek.

B) A Magyarországi Református Egyház gyülekezeti csoportjai, ifjúsági és missziói szervezetek helyi csoportjai és iskolai csoportok részére

„Nemzedékek egymással” címen

- Családos hétvégék és táborok
- Évközi családos alkalmak, sorozatok, hosszú távú programok támogatására.

Pályázati keretösszeg 1.500.000,- Ft. Egy pályázó csak egy programmal pályázhat, a pályázott összeg legalább 50.000,- Ft. és legfeljebb 100.000,- Ft. lehet.

Pályázni lehet 2005. május 1. és november 30. között megrendezésre kerülő programokkal.

Előnyt jelent:

- több helyi közösség összefogásán alapuló programok;
- közép- és hosszú távú projektek.

C) A Magyarországi Református Egyház gyülekezeti ifjúsági csoportjai, ifjúsági szervezetek helyi csoportjai és iskolai csoportok részére

Hajléktalan és büntetésvégrehajtási intézetben lévő szülők gyermekeinek befogadás ifjúsági programokba kategóriában a befogadó közösségek számára.

Pályázati keretösszeg 500.000,- Ft. Egy pályázó csak egy programmal pályázhat, maximum 50.000,- Ft. összeghatárig.

Pályázni lehet 2005. május 1. és november 30. között megrendezésre kerülő programokkal.

Előnyt jelent:

- több helyi közösség összefogásán alapuló programok;
- közép- és hosszú távú projektek.

IFJÚSÁGI PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

D) A Zsinati Ifjúsági Iroda a Zsinati Ifjúsági Bizottság döntése értelmében, a Zsinati Tanács által elkülönített pályázati alap terhére *pályázatot ír ki a Magyarországi Református Egyház gyülekezeti ifjúsági csoportjai, ifjúsági szervezetek helyi csoportjai és iskolai csoportok részére*

helyi közösségek összefogásán alapuló országos programok és határon túli csereprogramok támogatására.

Pályázati keretösszeg 1,5 millió Ft. Egy pályázó csak egy programmal pályázhat, maximum 80.000,- Ft. összeghatárig.

Pályázni lehet 2005. május 1. és november 30. között megrendezésre kerülő programokkal.

Előnyt jelent:

- hosszú távú és fenntartható projektek, amelyek kimutatható hatást gyakorolnak egyházunk ifjúsági missziójára;
- újszerű programok;
- egyéb (pl. Mobilitas, NPT pályázataira) benyújtott pályázat hiteles igazolása;
- határontúliak bevonásával megvalósuló programok.

Mind a négy pályázati kiírásban pályázatot nyújthatnak be:

- Gyülekezeti ifjúsági csoportok,
- református ifjúsági és missziói szervezetek,
- református oktatási intézmények diákcsoportjai,
- egyházmegyei és kerületi programok felelősei.

A pályázatnak tartalmazni kell:

- a kitöltött pályázati adatlapot és pályázati űrlapot,
- szervezetek esetében bejegyzési irat másolatát, vagy alapító okirat másolatát,
- a program részletes leírását,
- a teljes program részletes költségvetését,
- már megrendezett programok esetében a költségek tételes kimutatását.
- a „Nemzedékek egymással” pályázatnál gyülekezetek esetén a missziói munkaterv mellékelendő

Hiányos pályázatokat nem tudunk elfogadni, hiánypótlásra a beadási határidő után nincs mód.

A pályázatok benyújtásának határideje 2005. május 15.

A pályázatok elbírálásának határideje: 2005. június 15.

A pályázatokat a kiíró Bizottságok által kijelölt Bíráló Bizottság értékeli, és minden résztvevőt írásban értesít a döntésről.

A nyertes pályázókkal szerződést kötünk, amely szabályozza az elszámolás módját és határidejét.

Pályázati űrlap és adatlap hozzáférhető, valamint további információ kérhető és a pályázati anyag beküldhető:

1140 Budapest 70. Pf. 5., www.reformatus.hu

Zsinati Ifjúsági Iroda, www.ifjusag.reformatus.hu, ifjusag@zsinatiiroda.hu Tel: 1-460-0702

Zsinati Missziói Iroda, www.misszio.reformatus.hu, misszioui.iroda@zsinatiiroda.hu, 1-343-78-70/117

E számunk szerzői:

Bognár Z. Józsefné	nyugalmazott középiskolai tanár, Budapest
Bödecs Pál	református lelkipásztor, főigazgató, Kiskunhalas
Hoppál Péter	főigazgató, Pécsi Református Kollégium
Pál Judit	középiskolai tanár, Református Gimnázium, Pápa
Papp Csabáné	nyugalmazott középiskolai tanár, Debrecen
Szabó Sándor	igazgató, Csokonai Vitéz Mihály Általános Iskola és Gimnázium, Csurgó

A fotóillusztrációk Kolozsvárott készültek (MG).

KÖVETKEZŐ SZÁMAINK TARTALMÁBÓL

Az ifjúság szolgálata
 Az RPI szárszói konferenciája
 A tartózkodás
 Előadások a Doktorok Kollégiumában
 Angol nyelv hit- és erkölcstan kétszintű érettségi
 A Dunamelléki Református Egyházkerület katechetikai napja az egyháztörténet kérdéseiről
 Iskola rangsorok

ELŐFIZETÉSI ÁRAK

ELŐFIZETÉSI ÁRAK

Tisztelettel tájékoztatjuk előfizetőinket, hogy előfizetési árainkat a lapkiadás költségeinek átalakulása és a pályázati források szűkülése miatt kénytelenek vagyunk jelentősebben emelni, amint azt 2004. eleje óta a megrendelés rovatban többször jeleztük már.

Lapunk még így is az önköltségi ár alatt jut el az olvasókhoz, ezt a szerzők önzetlensége és mértéktartása, illetve a Református Pedagógiai Intézet zsinati költségvetése teszi lehetővé.

Kérünk és buzdítunk mindenkit, hogy a lap megjelenését előfizetésével továbbra is támogassa.

Lapunk előfizetési díjai 2005-re:

Egy példány ára:	253 Ft.	(220 Ft + 15% ÁFA)
Éves előfizetési ár:	2070 Ft / év	(1800 Ft + 15% ÁFA)
Kedvezményes éves előfizetési ár*	1725 Ft / év	(1500 Ft + 15% ÁFA)

ORTE-tagoknak ingyenes

Felülfizetéseket, adományokat köszönettel fogadunk.

Az árak érvényesek 2005. április 28-ig.

Lapunk előfizethető a mellékelt postai csekken vagy átutalással (OTP 11701004-20192129). A közlemény rovatba írják bele az előfizető nevét és az MRN 2005 rövidítést. Kérjük, ügyeljenek arra, hogy olvasónkat azonosítani tudjuk!

Az előfizetésről számlát küldünk. Akik csak a számla beérkezte után utalnak át, kérjük, hogy a hátsó borítón található megrendelőlapot a számlakérő adataival faxon vagy postán küldjék vissza az RPI címére.

* Református egyházközségeknek, református közoktatási intézményeknek és ezek munkatársainak, lelkészeinek, református közoktatási szakértőiknek, valamint a legalább két éve előfizetőiknek.

A Farkas utcai templom reneszánsz szószéke

Magyar Református Nevelés

Kiadja a Református Pedagógiai Intézet (RPI)

Megjelenik évente 9 szám.

Lapzárta: 2005. február 28.

Lapzárta után érkezettek: pályázati felhívások.

Felelős kiadó: *Márkus Gábor*

Felelős szerkesztő: *Márkus Gábor*

Szerkesztőségi titkár:

Lovas Eszter

1146 Budapest, Abonyi u. 21.

Postacím:

1440 Budapest 70., Pf. 5.

Tel./Fax: 06-1-351-9842

E-mail: refpedi@hu.inter.net

Tervezés és tördelés: *smArt DesignStudio*

www.sm-art.hu

Tel.: 06-87-571013

E-mail: info@sm-art.hu

ISSN: 1585-7565

Megrendelni a 2005. év számait a kiadó címén lehet.

Korábbi példányok korlátozott számban kaphatóak 161 Ft / db áron. A lap támogatója a Stichting Hulp Oost-Europa. A kiadó RPI működését támogatja az Oktatási Minisztérium és a Magyarországi Református Egyház Zsinata.

Észrevételeiket, cikkeiket szeretettel várjuk!

MEGRENDELÉS

Megrendeljük a **Magyar Református Nevelés** pedagógiai szaklap 2005. évi számait _____ példányban.

A megrendelő megnevezése: _____

A megrendelő címe: _____

A számlakérő megnevezése (ha eltér): _____

A számlakérő címe: _____

_____
cégszerű aláírás

